

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่จัดให้มีการเรียนการสอนมานานแล้ว เพียงแต่จะแตกต่างกันชื่อเรียกเท่านั้น ตามหลักฐานที่ปรากฏกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพได้มีขึ้นในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ศิริลักษณ์ ศรีภม (ศิริลักษณ์ ศรีภมและคณะ 2526: 136) สันนิษฐานว่า คำว่า "การงานและพื้นฐานอาชีพ" นี้สืบเนื่องมาจากการทำงานเพื่อเป็นอาชีพ ซึ่งในสมัยก่อนยังมิได้มีการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ แต่เป็นการเรียนการสอนโดยช่างผู้ชำนาญหรือพ่อแม่สอนให้กับลูกหลานในครอบครัวเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงจัดการศึกษาให้มีระบบโรงเรียนขึ้นก็ได้บรรจุหลักสูตรการศึกษาด้านวิชาชีพนี้เข้าไปด้วย โดยเรียกว่า "วิชางานสันต" (Manual Training) และอีกแขนงหนึ่งซึ่งเป็นการฝึกวิชาการงานที่ต้องอาศัยการประดิษฐ์ด้วยความประณีต เรียกว่า "วิชาการฝีมือ" (Manual Skills) ซึ่งได้แก่งานเย็บปักถักร้อย ประดิษฐ์ดอกไม้ใบตอง เป็นต้น (ธนู แสงศักดิ์ 2520: 202-205) ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรพุทธศักราช 2503 วิชางานสันต และวิชาการฝีมือก็ได้นำมารวมกันโดยเรียกว่า หมวดหัตถศึกษา ซึ่งมี 4 วิชา คือ เกษตรกรรมศิลป์ คหกรรมศิลป์ ธุรกิจศิลป์ และอุตสาหกรรมศิลป์ ซึ่งในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เน้นงานกระดาษ งานดิน งานพิมพ์ลายด้วยอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ งานเย็บปักถักร้อย งานไม้เบื้องต้น ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7 เน้นงานเกษตร การเรือน การช่างและการค้าขาย โดยสอนปนกันไปทั้ง 4 แขนง

ต่อมาวิชาหัตถศึกษาก็ได้ถูกเปลี่ยนแปลงโดยคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรได้เสนอหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นเมื่อปี 2519 แยกวิชาหัตถศึกษาออกเป็น 5 วิชา คือ วิชาคหกรรมศิลป์ เกษตรกรรมศิลป์ ธุรกิจศิลป์ อุตสาหกรรมศิลป์และอาชีพศึกษา

โดยให้ 4 วิชาแรกเป็นวิชาสามัญและวิชาอาชีวศึกษาเป็นวิชาอาชีพ แต่เมื่อคณะกรรมการ ได้พิจารณารายละเอียดแล้วเกรงว่าจะเกิดปัญหาตามมา คือ ความลับสนไม่สามารถจัดการ ศึกษาระดับแรงงานฝีมือได้ กำลังคนไม่พอและปัญหาทางการบริหารบุคลากรดังนั้นจึงได้ แก้ไขโครงสร้างหลักสูตรของมัธยมศึกษาตอนต้นใหม่ให้มีวิชาการงานและอาชีพ เพียงหมวดเดียว แบ่งเป็นวิชาบังคับ 4 ชั่วโมงและเป็นวิชาเลือกอิสระตามที่ท้องถิ่นจัดและกระทรวงศึกษาธิการ เห็นชอบอีก 12 ชั่วโมง และเมื่อหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ประถมศึกษาจึงมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพื่อเป็นการวางพื้นฐานการศึกษาเพื่ออาชีพของ เยาวชน ซึ่งเรียกว่า "กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ" ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสมของประเทศและสอดคล้องกับ สภาพของท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนด้วย (ลักขณา สมเชื้อ 2524: 15-16)

ความสำคัญของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่หลักสูตรได้จัดความสำคัญไว้ในระดับสูง ดังจะเห็นได้จากการกำหนด อัตราเวลาเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งเป็นระดับชั้นสูงสุดของระดับประถมศึกษา โดยหลักสูตรได้กำหนดไว้ถึง ร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นอัตราเวลา เรียนที่มากกว่ากลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ (สวัสดี จงกล 2527: 11)

จุดประสงค์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพใน ระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น เพื่อเป็นการปู พื้นฐานและเตรียมเยาวชนในการที่จะประกอบอาชีพต่อไปข้างหน้า ทั้งนี้เพื่อสนองตอบต่อ การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน (วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล 2530: 24) หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนด้วยการปฏิบัติจริงทำจริงให้ มากที่สุด เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงอย่างจริงจัง มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีลักษณะ นิสัยที่ดีในการทำงานอันได้แก่มีความขยัน อดทน ประหยัด มีความซื่อสัตย์ สุจริต รู้จัก รับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งคุณสมบัติต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่สังคมในปัจจุบันกำลัง ต้องการ ดังนั้นเมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังค่านิยมและคุณสมบัติที่สังคมต้องการ การพัฒนา ประเทศก็ย่อมที่จะพัฒนาไปได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นมวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการว่างงานของประชากรในประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่านับวันยิ่งจะทวีมากขึ้น ดังนั้นการที่หลักสูตรได้บรรจุกลุ่มประสบการณ์นี้ลงไปจึงเป็นการ เตรียมเยาวชนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพในอนาคตตามความถนัดและความสนใจของตนเอง สามารถนำความรู้จากประสบการณ์ จากกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรไป เป็นพื้นฐานในการทำงานและประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 297) ซึ่งสอดคล้องกับ อารง บัวศรี (2521: 5-8) ที่กล่าวถึงการศึกษาด้านการงานและพื้นฐานอาชีพว่า เป็นการศึกษาที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพ ทั้งที่เป็นอาชีพอิสระหรืออาชีพรับจ้าง ทั้งในส่วนที่ต้องให้ความรู้พื้นฐาน และทักษะอย่างง่าย ๆ ตามความต้องการและความสามารถของผู้เรียน ให้เน้นหนักไปในด้านปูพื้นฐานสร้างความสนใจและความสำนึกในความสำเร็จของงานอาชีพ (Career awareness) รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่มีต่องานอาชีพ โรงเรียนควรส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด ฝึกทักษะของตนเกี่ยวกับอาชีพง่าย ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่น แต่ละโรงเรียนย่อมจัดการงานและอาชีพแตกต่างกันออกไป

ขม ภูมิภาค (2526: 48) กล่าวว่า การศึกษาเพื่องานอาชีพเป็นการศึกษาที่จบในตัวผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หากไม่เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ก็ย่อมสามารถประกอบอาชีพได้ในเบื้องต้น สามารถประกอบอาชีพได้ตามความเหมาะสมกับท้องถิ่นสามารถประกอบอาชีพอิสระได้หรือจะทำงานรับจ้างก็ทำได้เป็นอย่างดี เช่น จะรับจ้างทำงานในบ้าน สำหรับผู้ที่เป็นหญิงก็ควรมีความรู้ในเรื่องการจัดบ้านเรือน ซักผ้า ทำครัว เป็นต้น ซึ่งถ้าการศึกษาของประเทศเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพย่อมหมายความว่า ผลเมืองที่สำเร็จการศึกษาทุกระดับจะเป็นคนที่มีความขยันขันแข็ง มีความคิดริเริ่ม มีทักษะในการประกอบอาชีพอิสระได้ ปัญหาการว่างงานก็จะมีน้อย เพราะทุกคนจะมีความคิดริเริ่ม ทำงานอาชีพอิสระได้เมื่อไม่มีงานรับจ้าง โดยจะทำตามลำพังคนเดียวหรือรวมกลุ่มกันก็ได้

สตาเลย์ (Staley 1970: 11-19) ได้กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษาไว้ว่า มีความสำคัญต่อเยาวชนมากเพราะจะเป็นการเตรียมเยาวชนไปสู่อาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ โดยการจัดหลักสูตรควรเน้น

ทักษะความรู้และลักษณะนิสัยที่จำเป็นสำหรับการเตรียมอาชีพต่าง ๆ ซึ่งในการเตรียมอาชีพให้เด็กนั้น ควรเตรียมตัวเด็กก่อนที่เด็กจะออกจากโรงเรียน 1-2 ปี ควบคู่กับการเตรียมงานอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้เด็กรู้ว่าตนมีโอกาสจะทำงานนั้นได้ และมีอนาคตอย่างไร

ศิริลักษณ์ ศรีกมล (2527: 138-140) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษาไว้ว่า การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนับว่ามีความสำคัญต่อเด็กมากเพราะส่วนใหญ่จะเป็นการฝึกให้เด็กทำงานด้วยตนเองโดยใช้เครื่องมือและวัสดุเป็นสื่อ เมื่อเด็กเคยชินกับการทำงานแล้วจึงช่วยฝึกให้เป็นคนรักการทำงานไม่หยาบโหยง ฉลาดว่อง เป็นคนรู้จักสังเกต พิจารณาสามารถแก้ไขปรับปรุงด้วยตนเองได้ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานจนเป็นผลสำเร็จ คิดออกแบบ วางแผนและปฏิบัติจนบรรลุผลสำเร็จนั้นจะเป็นพลังผลักดันให้เกิดความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ต่อเนื่องไปได้เรื่อย ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลต่อการดำเนินชีวิตในวัยที่โตขึ้น ทั้งหมดนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเสริมให้เด็กสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นนั่นเอง อย่างไรก็ตามในการฝึกเด็กเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่วางไว้นั้นก็ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ เพราะครูเป็นจรรยาบรรณที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นอยากทำงาน รู้จักคิดค้นเปลี่ยนแปลงตกแต่งงานต่าง ๆ ตามที่วางแผนไว้ได้

จากการที่เด็กได้มีโอกาสวางแผนการทำงาน ปฏิบัติตามขั้นตอน ทั้งสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะด้วยตนเอง สร้างงานของตนให้สำเร็จ คิดค้นเปลี่ยนแปลงตกแต่งผลงานให้สวยงามนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพยายามอดทน รู้จักสังเกต มีสมาธิและมีความมั่นใจที่จะตัดสินใจแก้ปัญหา รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบสามารถคิดค้นปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ และในที่สุดจะเป็นคนรักการทำงาน ซึ่งลักษณะนิสัยเหล่านี้ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและสงบสุข

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดก็พอสรุปได้ว่า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีความสำคัญต่อเยาวชนมาก เพราะเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงานเบื้องต้น ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ตลอดจนสร้างเสริมปลูกฝังนิสัยและค่านิยมในการทำงานเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวันและเตรียมความพร้อมทางอาชีพให้กับผู้เรียน

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้แบ่งมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน
เกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่มประสบการณ์ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทยและ
คณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของ
ชีวิตและสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่
และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและ
สร้างนิสัย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ต่าง ๆ ในการทำงาน
และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
และวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่ง ในชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5-6

จากมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่มดังกล่าว หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 ได้กำหนดอัตราเวลาเรียนในแต่ละระดับชั้นไว้โดยประมาณดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประมาณ
ร้อยละ 50 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ประมาณร้อยละ 35 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
ร้อยละ 21 ของเวลาเรียนทั้งหมด

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประมาณร้อยละ
15 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ประมาณร้อยละ 20 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ร้อยละ
21 ของเวลาเรียนทั้งหมด

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประมาณร้อยละ 25
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ประมาณร้อยละ 25 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ประมาณร้อยละ 17
ของเวลาเรียนทั้งหมด

4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประมาณร้อยละ
10 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ประมาณร้อยละ 20 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ประมาณ
ร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด

5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ประมาณร้อยละ 16 ของ
เวลาเรียนทั้งหมด

จะเห็นได้ว่า กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมีอัตราร้อยละของการเรียนการสอน
ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 น้อยที่สุดเพียงร้อยละ 10 ของการเรียนการสอนทั้งหมด
เนื่องจากในระดับนี้เด็กยังเล็กมาก ความพร้อมทางประสาทตาและมือยังมีน้อยและอัตรา
เวลาเรียนของกลุ่มประสบการณ์นี้จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับจนในระดับชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5-6 จะมีอัตราเวลาเรียนเป็นร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด ซึ่งเท่ากับเวลาเรียน
300 ชั่วโมงหรือ 900 คาบ จากเวลาเรียนทั้งหมด 1,000 ชั่วโมงหรือ 3,000 คาบต่อปี
ซึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นี้ นักเรียนต้องเรียนงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์
และงานช่างเป็นงานบังคับ งานละ 200 คาบ รวม 600 คาบ ที่เหลืออีก 300 คาบ
เป็นงานเลือกจากแขนงงานดังกล่าว เวลาเรียนสำหรับเนื้อหาวิชาเลือกแต่ละแขนงงาน
ไม่เท่ากัน มากน้อยตามลักษณะของเนื้อหาวิชา วิธีเลือกเรียนงานต่าง ๆ โดยหลักการเป็น
การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด แต่ในทางปฏิบัติแล้ว
โรงเรียนคงต้องเป็นผู้เลือก ทั้งนี้เพราะการสอนเนื้อหาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความพร้อมของ
โรงเรียน ครู สภาพท้องถิ่นเป็นสำคัญ (สุทธิ ประจงศักดิ์ และศิริกุล โทพิทักษ์ 2525:
21-23)

ปรัชญาการสอนของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

1. เพื่อให้เกิดความรู้ เจตคติที่ดีต่อการทำงาน โดยเริ่มตั้งแต่ภายในบ้าน และโรงเรียน
2. เพื่อมุ่งให้เกิดทักษะในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ตามวัยและระดับชั้น
3. เพื่อมุ่งให้ทำงานต่าง ๆ เป็นและถูกต้องตามกระบวนการทำงานเพื่อสร้างกิจนิสัยที่ดีงามและได้ผลงานตามเป้าประสงค์
4. เพื่อทำงานด้วยวิธีประหยัดเวลา แรงงาน วัสดุ และเงิน
5. เพื่อรากฐานการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ ความสนใจของแต่ละบุคคล และความต้องการของท้องถิ่น
6. เพื่อสร้างคนให้มีความสามารถ มีคุณภาพ เป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528: 24)

จุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์พื้นฐานเกี่ยวกับการทำงานและการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน ดังนั้นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงได้กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไว้ ดังนี้

1. ให้มีความรู้และความสามารถในการทำงานที่เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต
2. ให้สามารถแสวงหาความรู้ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันได้

3. ให้ความรับผิดชอบ ชยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ รู้จักพึ่งตนเอง มีวินัย รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
4. ให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานและเห็นคุณค่าในผลงานที่ทำ
5. ให้มีหลักในการทำงาน ทำงานอิสระและงานที่ทำร่วมกับผู้อื่นอันเป็นผลให้เกิดความเจริญส่วนตนและส่วนรวม
6. ให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทั่วไป และมีความนิยมชมชอบ สนับสนุนการใช้สินค้าไทย
7. ให้สามารถผดุงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และขนบธรรมเนียมที่งดงามของไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 297)

จากจุดประสงค์ทั่วไปดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งสร้างเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถ ค่านิยมและนิสัยรักการทำงาน และเป็นพื้นฐานแก่ผู้เรียนในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้จากประสบการณ์จากการเรียนการสอนตามหลักสูตรไปใช้เป็นพื้นฐานในการทำงานและประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้

โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ให้จัดโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกันภายในกลุ่มวิชา โดยยึดวัยของผู้เรียนเป็นหลักจัดเป็นช่วงคือ ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และประถมศึกษาปีที่ 5-6 ได้กำหนดเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ ส่วนหนึ่งเป็นงานบังคับ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ทุกคนต้องเรียน อีกส่วนหนึ่งให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เลือกเรียน เพื่อเป็นการสำรวจตัวเองว่ามีความสนใจ ความถนัด และความสามารถในเรื่องใด ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการที่จะประกอบอาชีพต่อไปในเบื้องหน้า โดยทั่วไปแล้ว หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ 3 ด้านคือ

1. ประสพการณ์ทั่วไปในการทำงาน เป็นประสพการณ์ของงานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การขัดกวาด เช็ดถู การประกอบอาหาร การปลูกต้นไม้ ซึ่งจะทำให้เกิดจินตนิสัยที่ดีในการทำงาน

2. ประสพการณ์พื้นฐานในการทำงาน เป็นประสพการณ์ที่เป็นความรู้และทักษะพื้นฐานของกระบวนการทำงานทุกงาน เช่น การออกแบบ การเลือกวัสดุ และเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ การประกอบ การตกแต่ง ซึ่งเป็นการทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์ และเป็นไปตามขั้นตอนตามลักษณะของงาน

3. ประสพการณ์ความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงาน เป็นความรู้ทักษะพื้นฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงาน ความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ความรู้ในเรื่องมารยาทเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้เกี่ยวกับการค้าและธุรกิจ ความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอาชีพ

ประสพการณ์ทั้ง 3 ด้านนี้ นอกจากจะช่วยส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการทำงานแล้ว ผู้เรียนยังจะได้รับการฝึกฝนให้มีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานพร้อมกันไปด้วย เช่น ความขยัน อดทน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นต้น (ศิริลักษณ์ และคณะ 2527: 142) ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุสิต สวัสดิภาพ (2526: 61) ซึ่งศึกษาเรื่อง "ความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนทดลอง" พบว่าหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ สามารถเสริมสร้างเจตคติในการทำงานให้แก่เด็กได้พอสมควรและการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพยังสามารถเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานอีกด้วย

ลักษณะเนื้อหาของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

เป็นกลุ่มประสพการณ์ที่ประกอบด้วยงานสำคัญ 3 งาน คือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์ และงานช่าง หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดลักษณะของงานทั้ง 3 งานดังนี้ (กรมวิชาการ 2521: 164)

1. งานบ้าน เป็นงานที่ปลูกฝังกิจนิสัยที่ดี ฝึกให้เด็กมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานภายในบ้าน รู้จักการทำความสะอาด การจัดบ้าน การเลือกอาหาร การปรุงอาหาร ตลอดจนสามารถเลี้ยงดูเด็กและทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเครื่องแต่งกายตามความเหมาะสมได้

2. งานเกษตร เป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งเสริมให้เด็กนำความรู้ที่เกี่ยวกับการเกษตรไปพัฒนาอาชีพและครอบครัว ตลอดจนท้องถิ่น การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ของครอบครัวและวางพื้นฐานในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ให้มีทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกษตรที่ทันสมัย

3. งานประดิษฐ์และงานช่าง เป็นงานพื้นฐานที่เกี่ยวกับงานช่าง โดยสามารถนำวัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นของเล่น ของใช้ สามารถใช้เครื่องมือทำงานได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ตลอดจนเก็บรักษาเครื่องมือ เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไป

งานที่กล่าวมาแล้วเป็นงานพื้นฐาน ซึ่งเรียนติดต่อกันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 นอกจากนี้จะมีงานเลือก (บังคับเลือก) เพิ่มเติมในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความกว้างขวาง และมีทักษะและประสบการณ์ ดังนี้

1. งานซื้อขายและบริการ เป็นงานที่ส่งเสริมให้เป็นผู้บริโภคที่ดี คือรู้จักการเลือกซื้อและมีทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับการค้าขาย การใช้บริการ การให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เป็นงานอาชีพ งานซื้อขายและบริการนี้ ได้จัดไว้ในแขนงของงานเลือกเท่านั้น

2. จรรยาบรรณและระเบียบกฎหมายที่ควรทราบ เป็นความรู้ต่าง ๆ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพต่าง ๆ ที่นักเรียนควรรู้

3. งานเลือก เพื่อเน้นให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะในงานแต่ละประเภทให้เกิดความชำนาญยิ่งขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หากไม่มีโอกาสได้เรียนต่อในชั้นสูง ความรู้และทักษะที่ได้รับในระดับนี้ จะใช้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการประกอบอาชีพได้ การเลือกประเภทของงานแขนงต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความสนใจ ความสามารถของเด็ก ตลอดจนความต้องการของท้องถิ่นด้วย

จะเห็นได้ว่ากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มีงานสำคัญที่เป็นงานพื้นฐานที่นักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ต้องเรียนทุกคน 3 งานด้วยกัน คือ งานบ้าน งานเกษตร
 งานประดิษฐ์และงานช่าง ซึ่งงานดังกล่าวเหล่านี้หลักสูตรได้กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ
 ของแต่ละงานไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังได้กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งเป็น
 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ตามลักษณะของเรื่องหรืองาน โดยคาดว่าเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้
 ตามเรื่องหรืองานนั้น ๆ แล้วจะเกิดความคิดรวบยอด ตามที่มุ่งหมายไว้ (สมาน งามสนิท
 2525 : 215)

จุดประสงค์เฉพาะของงานต่าง ๆ ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มีดังนี้ คือ

1. จุดประสงค์เฉพาะของงานบ้าน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
 ได้กำหนดไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 298)

1.1 เพื่อปลูกฝังนิสัยให้รักการทำงาน ประหยัด อดทน รู้จักพึ่งตนเอง
 และขยันหมั่นเพียรในงานบ้าน

1.2 เพื่อแบ่งเบาภาระการทำงานบ้านของผู้ปกครอง

1.3 เพื่อให้มีความรู้และสามารถใช้เครื่องใช้ในการทำความสะอาดบ้าน
 และเครื่องใช้ในในบ้านอื่น ๆ ตลอดจนการเก็บรักษาอย่างถูกต้อง

1.4 เพื่อให้สามารถปรุงอาหารคาว หวาน เครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้
 ตามสภาพท้องถิ่น เก็บรักษาและถนอมอาหารอย่างง่าย ๆ ได้

1.5 เพื่อให้มีความรู้และสามารถเลือกเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับตนเอง
 และฤดูกาลละเทศะ

1.6 เพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการตัดเย็บเบื้องต้น ชักรีด และ
 ซ่อมแซมเครื่องแต่งกายของตนเองได้

2. จุดประสงค์เฉพาะของงานเกษตร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 315)

- 2.1 เพื่อให้มีทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกษตรที่ทันสมัย
- 2.2 เพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการใช้เครื่องมือเกษตรได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
- 2.3 เพื่อสร้างเสริมความสามารถ ความถนัด และความสนใจในการเรียนรู้และปฏิบัติงานเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.4 เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานและวางพื้นฐานในการประกอบอาชีพเกษตร
- 2.5 เพื่อให้มีความขยัน อดทน มีวินัย และมีความรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ
- 2.6 เพื่อนำความรู้ทางเกษตรที่ได้รับจากโรงเรียนไปพัฒนาครอบครัวและท้องถิ่นของตน
- 2.7 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานเกษตร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

3. จุดประสงค์เฉพาะของงานประดิษฐ์และงานช่าง หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 325)

- 3.1 เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการเลือกวัสดุที่จะนำมาประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน
- 3.2 เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการเลือกและใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับงานต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักเก็บรักษา บำรุงและซ่อมแซม

3.3 เพื่อให้มีความสามารถในการทำงานอย่างมีขั้นตอน เป็นระเบียบ
ประณีต ประหยัดและปลอดภัย

3.4 เพื่อให้รู้จักคิดประดิษฐ์งานที่สามารถจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิต
ประจำวัน เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มพูนรายได้

3.5 เพื่อให้รู้จักใช้ความรู้เกี่ยวกับงานฝีมือและแรงงานสำหรับ เป็นพื้นฐาน
ในการประกอบอาชีพ

3.6 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานประดิษฐ์และงานช่าง

จากจุดประสงค์เฉพาะของงานทั้ง 3 งานที่กล่าวมาแล้ว พอที่จะสรุปเป็นลักษณะรวม
ได้ว่า หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการทำงานอย่างมีระเบียบแบบแผนมีขั้นตอน
สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ และเพื่อปลูกฝังกิจนิสัยที่ดีในการ
ทำงานมีความขยันหมั่นเพียร อดทน มีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ตลอดจนให้ผู้เรียน
มีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือเครื่องใช้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ สามารถ
บำรุงและเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ได้อย่างถูกต้องตามวิธีการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ
มลิวัลย์ ลับไพรี (2521: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง "การเปรียบเทียบความคาดหวังของครู
ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประโยคประถมศึกษา 2521
กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ" พบว่า ครู ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ มีความคิดเห็นตรงกันว่า
จุดประสงค์หลักสูตร 2521 มีความชัดเจนคืออยู่แล้วพอสมควรมีประโยชน์และตรงกับความสนใจ
ของผู้เรียน นักเรียนสามารถทำได้ตามจุดประสงค์ ครูสามารถนำไปสอนได้ไม่ยากนัก
สามารถติดตามแล้ววัดผลการเรียนได้พอควร ส่วนในด้านความคิดรวบยอดและหลักการจะช่วย
ส่งเสริมพัฒนาการทางการเรียนและสังคมของผู้เรียน ทำให้การสอนของครูง่ายขึ้นและเป็นไป
ตามจุดประสงค์ แต่ประมวล เสนาฤทธิ และคณะ (2524: 80-83) ที่ศึกษาเรื่อง
"การเสริมวิชาชีพให้แก่นักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ" พบว่า ในด้านจุดประสงค์
เฉพาะของแต่ละงานคือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง ยังไม่สอดคล้อง
กับจุดประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เพราะประมาณร้อยละ 90

เน้นด้านการให้ความรู้แก่ชาดการ เน้นด้านการเสริมสร้างลักษณะนิสัย ซึ่งในส่วนนี้ผู้เกี่ยวข้อง น่าจะทบทวนพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ส่วนในด้านเนื้อหาของงานต่าง ๆ ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่เป็นงานพื้นฐาน คือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์ และงานช่างนั้น เป็นเนื้อหาที่มุ่งเตรียมพื้นฐานด้าน อาชีพให้กับผู้เรียน รายละเอียดของเนื้อหาจะยากง่ายแตกต่างกันตามวัย ประสบการณ์และ ความสามารถของผู้เรียนตามระดับช่วงชั้น และสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น จากการ วิจัยของ อารัง ชูทัพ (2521: บทคัดย่อ) เรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร ประถมศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น" พบว่า ปัญหาและความต้องการ ของท้องถิ่นที่ควรพิจารณาในการจัดหลักสูตรเฉพาะกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ คือ ประชาชน ขาดความรู้ในด้านการเกษตร เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ ที่ถูกวิธี ขาดความรู้เรื่อง การใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืชอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรรษา ประนอมสกุล (2526: 118) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง "ทรรศนะของนักเศรษฐศาสตร์ไทย ต่อการจัดประสบการณ์ในการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2534" พบว่า เนื้อหาในหลักสูตร บางอย่างยังไม่เหมาะสมกับนักเรียน จึงเสนอแนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ว่า เนื้อหาเรื่องใดที่ สามารถใช้ได้กับทุกภาค ควรจัดทำเป็นแผนการสอนได้ทันที ส่วนเนื้อหาใดที่ยังไม่เหมาะสม กับท้องถิ่น ควรให้หน่วยงานการศึกษาของท้องถิ่นนั้น เป็นผู้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่น เพราะหน่วยงานการศึกษาในท้องถิ่นจะ เข้าใจสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดีที่สุด และให้ผู้เชี่ยวชาญทางสาขาวิชานั้น ๆ เป็นผู้ตรวจสอบหรือเป็นที่ปรึกษาจะดียิ่งขึ้น แล้วจึงจัดทำเป็นแผนการสอนให้ใช้ในโรงเรียนต่อไป และด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้คำนึงถึงความสำคัญของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพว่ามีความจำเป็น และความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของนักเรียน จึงจำเป็นต้องปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น จึงให้ทางโรงเรียนพิจารณาสอนงานเลือกปีละ 100 ชั่วโมง หรือ 300 คาบ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โดยให้คำนึงถึงความสนใจ และความถนัด ของผู้เรียน ความพร้อมของครูผู้สอน การสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนและ ผู้ปกครอง สภาพและความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากร แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ 2527: 9)

กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงปี
พุทธศักราช 2533)

จากการที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ประกาศใช้เพื่อจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ของชาติมาเป็นเวลากว่า 10 ปี แล้วนั้น ในปัจจุบันสภาพสังคม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไปมาก กอปรกับได้มีงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของหลักสูตรหลายประการ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์และได้ทดลองใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในปีพุทธศักราช 2533 ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษาที่ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงพัฒนาขึ้นมานั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายส่วนด้วยกัน เช่น จุดหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรบางส่วน วิธีการวัดผล การประเมินผลและการติดตามผลบางส่วน (เช่น ผลการเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษไม่นำมาเป็นเกณฑ์ตัดสินการเลื่อนชั้นแต่เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม) เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป.: 1-4)

ในส่วนของหลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเช่นกัน ซึ่งหลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 นี้มีสาระสำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป.: 84-119)

จุดประสงค์

กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยรักงาน เป็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดีพึ่งตนเองได้ และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน และงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงานอย่างมีแผน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัวและผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย
3. มีนิสัยที่ดีในการทำงาน และรู้จักฟังตนเอง
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงผลงาน และกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

เนื้อหาของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่กระทรวงศึกษาธิการปรับปรุงใหม่ ในปี 2533 ได้จัดเนื้อหาของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็น 3 งานด้วยกัน คือ

1. งานบ้าน เป็นงานที่ว่าด้วยเรื่องมารยาทต่าง ๆ ภายในบ้าน การมัดกวางดเช็ดถู การใช้เครื่องมือเครื่องใช้ การทำ-จักอาหารคาว-หวาน และเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือเด็ก
2. งานเกษตร เป็นงานที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับการขยายพันธุ์พืช-สัตว์ การป้องกันโรคพืช-สัตว์ การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือทางการเกษตร
3. งานเลือก ประกอบด้วยงาน 2 ประเภท คือ งานประดิษฐ์และงานช่างกับงานอื่นที่ควรเลือกเรียน งานเลือกให้เลือกสอนตามที่เห็นว่าสมควร และตามที่หลักสูตรกำหนด

การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง ปี พุทธศักราช 2533 นี้ ได้กำหนดระดับชั้นเรียนออกเป็น 3 ช่วงเช่น หลักสูตรเดิม คือ ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และประถมศึกษาปีที่ 5-6 แต่ในระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1-2 และประถมศึกษาปีที่ 3-4 จะเรียนรู้เนื้อหาในกลุ่มการทำงาน

และพื้นฐานอาชีพ ที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างเฉพาะระดับความยากง่ายของเนื้อหาซึ่งจะเพิ่มขึ้นตามวัย และประสบการณ์ของผู้เรียน ส่วนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 จะเพิ่มเนื้อหาในส่วนของการเลือก โดยให้เรียนงานเลือกเพิ่มขึ้นอีก 1 แขนงงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ให้เรียนงานบ้าน และงานเกษตรเป็นงานบังคับ และเลือกงานประดิษฐ์และงานช่าง หรืองานอื่น งานใดงานหนึ่งหรือทั้ง 2 งาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้เรียนงานบ้านและงานเกษตรเป็นงานบังคับและเลือกงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ หรือเลือกทั้งงานที่เตรียมไปสู่อาชีพและงานประดิษฐ์และงานช่างด้วยก็ได้

สำหรับอัตราเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ให้เรียนร้อยละ 10 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 ร้อยละ 20 และประถมศึกษาปีที่ 5-6 ร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมดตลอดปีการศึกษา (1 ปีการศึกษาใช้เวลาเรียนประมาณ 200 วัน หรือ 1,000 ชั่วโมงหรือ 3,000 คาบ โดยกำหนดให้ 1 คาบเท่ากับ 20 นาที) และกำหนดให้แต่ละระดับชั้น เรียนงานบังคับและงานเลือกในอัตราส่วน 2 : 1 ของเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตลอดปีการศึกษา

จากการที่หลักสูตรได้ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพขึ้นมาใหม่นั้น จึงทำให้รายละเอียดของเนื้อหาบางส่วนของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป.: 91-116) งานบังคับ

1. งานบ้าน มีรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละระดับชั้น ดังนี้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 หลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านการจัดบ้าน การทำความสะอาดบ้านอย่างง่าย ๆ การช่วยทำงานบ้าน การรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกาย การใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ในการทำงานบ้าน โดยเน้นขั้นตอนกระบวนการและนิสัยในการทำงาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 หลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านมารยาทภายในบ้าน การทำงานบ้านและการทำความสะอาดบ้าน การรักษาความสะอาด และการซ่อมแซมเสื้อผ้า การทำ การจัดอาหารคาว หวาน ด้วยวิธีง่าย ๆ ตามสภาพท้องถิ่น การใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการทำงานบ้าน โดยเน้นกระบวนการทำงาน ขั้นตอนและนิสัยในการทำงาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดตกแต่งบริเวณและภายในบ้านตามสภาพ การรักษาดูแลเสื้อผ้าอย่างประหยัด การเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป การแต่งกายตามกาลเทศะ การใช้และเก็บรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ถูกต้อง การเลือกซื้อ การจัด การทำอาหารคาว-หวาน และเครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้ การจัดที่รับประทานอาหารและมารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการต้อนรับแขก และการดูแลช่วยเหลือเด็ก ทั้งนี้ให้เน้นกระบวนการ ขั้นตอน และนิสัยในการทำงาน

การจัดการเรียนการสอน งานบ้านควรเป็นการจัด เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการทำงานอย่างมีระบบ มีทักษะในการใช้มือและเครื่องมือในการทำงาน สามารถทำงานตามขั้นตอน กระบวนการทำงานด้วยความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ของตน ปรับปรุงงานอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของการทำงาน และมีนิสัยรักงาน (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. 91-93)

2. งานเกษตร มีรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละระดับชั้น ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 หลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ด้านการดูแลรักษาพืชและสัตว์เลี้ยง และการใช้เครื่อง เครื่องใช้อย่างง่าย ๆ โดยเน้นทักษะ กระบวนการ ขั้นตอนในการทำงานอย่างง่าย ๆ และนิสัยในการทำงาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ในระดับนี้หลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านการขยายพันธุ์พืชแบบต่าง ๆ อย่างง่าย การปลูกการบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากพืช การเลี้ยงสัตว์และการบำรุงรักษาสัตว์เลี้ยง การใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ในงานเกษตร ประเภทต่าง ๆ โดยเน้นขั้นตอน กระบวนการ และนิสัยในการทำงาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 หลักสูตรได้กำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ด้านการขยายพันธุ์พืชแบบต่าง ๆ การทำปุ๋ย การใช้ปุ๋ย การกำจัดศัตรูพืช การคัดเลือกพันธุ์พืช การคัดเลือกและขยายพันธุ์สัตว์ การป้องกันโรคสัตว์ การใช้และเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ในงานเกษตรประเภทต่าง ๆ

การจัดการเรียนการสอนงานเกษตรเป็นการจัดเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อย่างมีระบบ ทำงานด้วยความรับผิดชอบ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ปรับปรุงงานของตนเองอยู่เสมอ และมีนิสัยรักงาน

3. งานเลือก หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ได้กำหนดเนื้อหาางานเลือกไว้ดังนี้คือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ประกอบด้วยงานเลือก 2 ประเภทคือ งานประดิษฐ์ และงานช่างกับงานอื่น ซึ่งงานอื่นมีขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

1. งานที่ผู้ปกครองหรือท้องถิ่นทำอยู่
2. งานที่นำไปสู่การมีรายได้ตอบแทน
3. งานที่สนใจและส่งเสริมเป็นพิเศษ

การเลือกสอน ให้เลือกงานประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือทั้ง 2 ประเภทก็ได้ สำหรับรายละเอียดของงานอื่นหลักสูตรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำเอง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ประกอบด้วย งาน 2 ประเภทเช่นเดียวกันคือ งานประดิษฐ์และงานช่าง กับงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ซึ่งงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ แบ่งเป็น 5 แขนงงานคือ

1. งานบ้าน
2. งานเกษตร
3. งานช่างประดิษฐ์
4. งานช่าง
5. งานอาชีพอื่น ๆ

การเลือกสอนงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ให้เลือกโดยคณะกรรมการวิชาการของโรงเรียน โดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน การสนับสนุนของโรงเรียน และผู้ปกครอง ความพร้อมของครู ความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสังคม

นอกจากนี้แล้วหลักสูตรได้เปิดโอกาสให้โรงเรียน เลือกสอนงานที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โรงเรียนหรือหน่วยงานการศึกษาของท้องถิ่นต้องจัดทำหลักสูตรและรายละเอียดของหลักสูตรเองตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้อง เสนอกรมวิชาการ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

หลักสูตรแขนงงานเลือกในระดับชั้นต่าง ๆ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางไว้อย่างกว้าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสเลือกงานที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพมาสอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและได้รับประสบการณ์ที่ตนเองถนัด ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้สอดคล้องกับความเห็นของนักจิตวิทยา คือ Snygg และ Combs (Snygg และ Combs อ้างถึงใน จิตรรา วสุวานิช 2531: 119) ซึ่งได้กล่าวเกี่ยวกับการเรียนรู้ของคนว่า การแนะแนวทางความรู้ ควรให้เป็นไปในทางที่สังคมนั้น ๆ ยอมรับ และคนทุกคนถ้าได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนมีความต้องการจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด นักเรียนจะมีความขุ่นงาใจมากถ้าเขาถูกบังคับให้เรียนในสิ่งที่เขาไม่สนใจ และ สมิตร์ คุณานุการ (2520: 208) กล่าวถึงการจัดหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไว้ว่า หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพจะต้องเอื้ออำนวยให้โรงเรียนในท้องถิ่น สามารถดัดแปลงให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของตน และโรงเรียนควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตัวและสามารถทำงานในท้องถิ่นได้ ดังนั้นการที่หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้จัดหลักสูตรและเลือกสอนงานที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น จึงเป็นโอกาสที่ดียิ่ง เพราะท้องถิ่นหรือโรงเรียนจะได้สอนงานที่ผู้เรียนถนัดและสนใจ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ที่ตนสนใจ อันจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการทำงานในอนาคตต่อไป

บทบาท หน้าที่ และการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา

การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายได้นั้น นอกจากการบริหาร การบริการต่าง ๆ แล้ว ครูก็เป็นส่วนสำคัญมากส่วนหนึ่งที่จะนำหลักสูตรไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ เพราะครูเป็นผู้ใช้หลักสูตร เป็นผู้นำหลักสูตรไปปฏิบัติ ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้ที่เข้าใจบทบาท หน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ทำความเข้าใจหลักสูตรทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีสอน ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ เป็นอย่างดีตลอดจนสามารถเลือกวิธีสอนได้อย่างเหมาะสม (น้อมศรี เคท และวรสุตา บุญใจโรจน์ 2526: 68)

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2524: 48-52) ได้กล่าวถึงบทบาท หน้าที่ของครูไว้ว่า บทบาทหน้าที่ของครูมีส่วนสัมพันธ์อย่างยิ่งกับสมรรถภาพของครู ถ้าครูขาดสมรรถภาพก็ยากที่จะแสดงบทบาทหน้าที่และสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้เกิดผลดีขึ้นมาได้ซึ่งบทบาทหน้าที่ของครูได้แก่

1. บทบาท หน้าที่ต่อนักเรียน ได้แก่ หน้าที่ในการสอนในวิชาและชั้นเรียนที่ได้รับมอบหมาย การเตรียมการสอน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ วัดและประเมินผลการเรียนการสอน จัดทำงานธุรการที่เกี่ยวข้อง อบรมนักเรียนและประพฤติตัวเป็นตัวอย่างที่ดี บริการให้คำปรึกษาแนะแนวแก่นักเรียน
2. บทบาท หน้าที่ต่อผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การให้ความเคารพในฐานะเป็นครู บังคับบัญชา ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยเหตุผล สนับสนุนนโยบายการบริหารงานที่ถูกต้องเหมาะสมของผู้บังคับบัญชา
3. บทบาท หน้าที่ของครูต่อเพื่อนครู ได้แก่ การนิเทศ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรักษาความลับของหมู่คณะและเพื่อนครู
4. บทบาท หน้าที่ของครูต่อโรงเรียน ได้แก่ การช่วยพัฒนาโรงเรียนสร้างและรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน ช่วยงานกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน
5. บทบาท หน้าที่ต่อชุมชน ได้แก่ สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ให้บริการแนะนำด้านวิชาการ และให้ความช่วยเหลือด้านอื่นแก่ชุมชน

บทบาท และหน้าที่ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นงานประจำซึ่งครูต้องปฏิบัติ นอกจากนี้แล้ว ครูยังมีงานในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอีกมาก จากการวิจัยของอำไพ สุจริตกุลและคณะ (2523: 20-23) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ขอบเขต หน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานการสอน ระดับประถมศึกษาซึ่งผลการวิจัยพบว่า หน้าที่และงานของครูประถมศึกษา ได้แก่ การเตรียม การสอนและการสอน การควบคุมชั้นเรียน การตรวจงานนักเรียน การอบรมและปกครอง นักเรียน การวัดและประเมินผล การจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียน การสอนซ่อมเสริม การร่วมกิจกรรมของนักเรียนและ ชุมชน การทำงานธุรการในชั้นเรียน การแนะนำนักเรียนและผู้ปกครอง การดูแลสุขภาพ และการแต่งกายของนักเรียน การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน และการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดหน้าที่ที่ครูประถมศึกษา จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไว้ดังนี้ คือ

1. ค้นคว้าหาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร เอกสารประกอบ หลักสูตร วิธีสอน การวัดผล การประเมินผล และการใช้แบบประเมินผลแบบต่าง ๆ ตามหลักสูตร
2. นำเอาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ มาใช้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ งานสอนในความรับผิดชอบอย่างได้ผล
3. เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับการเรียนการสอนกับเพื่อนครูอยู่เสมอ
4. มีการเตรียมตัวก่อนทำการสอนทุกครั้ง ซึ่งได้แก่ การดูกำหนดการสอน ตารางสอน และกำหนดวิธีสอน เป็นการล่วงหน้า เป็นต้น
5. มีการเตรียมสื่อการเรียนที่จะใช้ประกอบการสอนไว้ล่วงหน้าทุกครั้ง
6. ตั้งใจทำการสอน เข้าสอนและเลิกสอนตามเวลา

7. มีการตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะ เบื้องต้นของนักเรียนก่อนทำการสอน
8. พัฒนาบุคลิกภาพ และเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับวัย ความรู้ความสามารถของนักเรียนอยู่เสมอ
9. ตรวจสอบและติดตามผลงานที่ได้มอบหมายให้นักเรียนทำทุกครั้ง ให้ความสนใจ และช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนเป็นพิเศษ
10. สอนเน้นให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และปฏิบัติจริง
11. มีการสอดแทรกเรื่องจริยธรรมในการสอนทุกครั้ง
12. มีการจัดและประเมินผลความรู้ ความสามารถของนักเรียนครบถ้วนตามจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ และได้บันทึกผลการจัดและประเมินผลลงในแบบประเมินผลอย่างถูกต้อง เรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน
13. เลือกใช้วิธีและเครื่องมือวัดประเมินผลได้อย่างเหมาะสม
14. นำเอาผลของการวัดและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นกว่าเดิม
15. มีการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบตามกำหนด
16. จัดห้องเรียนให้สะอาด สวยงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อุปกรณ์ในห้องเรียนพอมีใช้ตามความจำเป็น ได้รับการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดีอยู่เสมอ ห้องเรียนมีบรรยากาศสดชื่น เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งห้องเรียนและตกแต่งด้วยผลงานของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่
17. นักเรียนมีนิสัยรักความสะอาด สังเกตได้จากเครื่องแต่งกาย เครื่องมือ เครื่องใช้ บริเวณโรงเรียนและอาคารสถานที่ เป็นต้น
18. นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าแสดงออกในทางที่ถูก เช่น กล้าพูด กล้าแสดงกับแขกที่มาเยี่ยมโรงเรียน ไม่มีการแสดงกิริยาอาการเหนียมอาย เป็นต้น

19. นักเรียนมีความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง ทำงานที่ได้รับมอบหมาย จากครูได้ตามลำพัง โดยไม่ต้องมีครูคอยควบคุมหรือออกคำสั่ง
20. นักเรียนมีความสามารถในการทำงาน เป็นกลุ่ม รู้จักวางแผนงานและปฏิบัติ งานร่วมกัน
21. นักเรียนมีกิจกรรมยามว่างและน้ำใจอันดีงามต่อครู เพื่อนนักเรียนและบุคคล ทั่วไป
22. การสอนซ่อมเสริมและเอาใจใส่ดูแลนักเรียนที่เรียนอ่อนอย่างใกล้ชิด
23. ผลงานของนักเรียนมีความประณีต เรียบร้อยแสดงถึงความตั้งใจและเอาใจใส่ ของครูผู้สอน
24. ห้องเรียนมีอุปกรณ์ประจำห้องเรียนและสื่อการเรียนไว้เพียงพอและใช้ ประกอบการสอน
25. ผลการเรียนของนักเรียนในวิชาที่สอนก้าวหน้ากว่าเดิม (อำเภอ สุจริตกุล 2524: 2)

บทบาท หน้าที่ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้นี้ ถ้าพิจารณาในรายละเอียดจะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ หลักของครู ได้แก่ การสอน นับตั้งแต่การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การใช้สื่อการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล ส่วนงานอื่น ๆ เช่น งานธุรการในชั้นเรียน งานพิเศษอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารนั้น เป็นหน้าที่ของครู ที่จะต้องกระทำควบคู่ไปกับการสอน ทั้งนี้ก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้การสอนบรรลุตาม จุดมุ่งหมายที่หลักสูตรต้องการนั่นเอง

บทบาท หน้าที่ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ดังกล่าวมาแล้วนี้เป็นการกำหนด ขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน ซึ่งเป็นการกำหนดขอบ เขตของ งานต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติ บทบาท หน้าที่ เหล่านี้เป็นการกำหนดขึ้นอย่างกว้าง ๆ

เพื่อให้ครูได้ยึดถือในการปฏิบัติงาน และสามารถดำเนินการให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้

การปฏิบัติงานของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

เนื่องจากกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์หนึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและเป็นผู้มีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานต่อไปในอนาคต ดังนั้นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจึงมุ่งเน้นด้านภาคปฏิบัติ มากกว่าทฤษฎีและเน้นที่ขั้นตอนในการทำงานเท่า ๆ กับผลงานด้วย ซึ่งหลักการนี้หมายความว่า ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริง ๆ มากกว่าเรียนบนกระดานดำ ซึ่งนอกจากผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ในการทำงานแล้ว ยังเป็นการฝึกนิสัยที่ดีในการทำงาน เช่น ความประณีต เรียบร้อย ประหยัด ทำงานได้สำเร็จและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นต้น การให้ผู้เรียนปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตามครูผู้สอนจะต้องคอยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด คอยสังเกตวิธีการทำงานตลอดจนลักษณะนิสัยในการทำงานทุกขั้นตอน มิใช่ดูแต่ผลงานสำเร็จขั้นสุดท้ายเท่านั้น (พรเพ็ญ ปทุมศิริ 2527: 18-25) และดังได้กล่าวมาแล้วว่า การที่ผู้เรียนจะสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรได้ตั้งไว้มาน้อย เพียงใดนั้นครูก็เป็นส่วนสำคัญยิ่งที่จะนำนักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ การจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพก็เช่นเดียวกัน ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียน

กรมวิชาการ (2527: 11-12) ได้กำหนดแนวปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ไม่จำเป็นต้องเป็นครูที่มีความรู้เฉพาะอย่าง แต่ควรเป็นผู้มีศรัทธาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เห็นประโยชน์ของการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีใจรัก มีใจสู้ มีความสนใจที่จะสอน และศึกษาหาความรู้มาสอนอยู่เสมอ อาจเป็นครูหรือผู้อำนวยการในท้องถิ่นก็ได้ ถ้าโรงเรียนใดมีครูที่มีความรู้เฉพาะอย่าง หรือมีจำนวนหลายคนก็จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ควรศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรให้เข้าใจ เพื่อให้ทราบถึงเนื้อหาสาระและคาบเวลาที่ต้องสอน วิธีการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งทดลอง ปฏิบัติในสิ่งที่ครูไม่มีประสบการณ์มาก่อน เพราะในกลุ่มประสบการณ์นี้ครูจำเป็นต้องมีทักษะและประสบการณ์มาก่อน เพื่อจะได้จัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้อย่างถูกต้อง

3. ควรจัดสอนงานพื้นฐานและงานเลือกให้มีความสัมพันธ์กัน เช่น งานบ้าน เรียนเรื่องการจัดตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์และงานช่างก็ควรเรียนเรื่องการประดิษฐ์ของใช้ และตกแต่ง เป็นต้น นอกจากนี้ควรสอนให้สัมพันธ์สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์อื่นด้วย เช่นกลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น

4. ควรจัดสอนงานเลือกภายหลังงานพื้นฐานในกรณีที่งานเลือกนั้นต้องใช้ความรู้ต่อเนื่องกับงานพื้นฐาน แต่ก็มีงานเลือกบางแขนงที่ไม่ต้องอาศัยความรู้พื้นฐานในกรณีเช่นนี้อาจจัดสอนไปพร้อมกับงานพื้นฐานได้ เช่น งานเลือกแขนงงานอาชีพอื่น ๆ

5. ควรจัดทำกำหนดการสอนให้ครบทั้งงานพื้นฐานและงานเลือกและวางแผนจัดตารางสอนภาคปฏิบัติสลับกัน เพื่อให้นักเรียนลงปฏิบัติงานไม่พร้อมกัน จะช่วยแก้ปัญหาวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ไม่เพียงพอได้

6. ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ วัสดุการสอนสำหรับครู และวัสดุหรือสถานที่ฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนให้พร้อม ในเรื่องสื่อการเรียนการสอนนี้ควรเลือกวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ ถ้าจำเป็นต้องซื้อก็ควรซื้อชนิดราคาไม่แพงทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนทุกกลุ่มหรือทุกคนได้ เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

จากแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการนี้ จะเห็นได้ว่าส่วนที่ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพต้องปฏิบัติเป็นภารกิจหลักก็คือ การสอน ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้คือ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูจะต้องฝึกฝนจนเกิดทักษะ

ความชำนาญ (สุจริต เพียรชอบ 2522: 53-55)

1. การเตรียมการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

การที่ครูจะสามารถจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้นั้น การเตรียมการสอนก็เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง เพราะการเตรียมการสอนเป็นการศึกษาเรื่องที่จะสอนไว้ล่วงหน้าว่าในบทเรียนนั้น ๆ มุ่งให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมอย่างไร ครูผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคหรือวิธีการใดจึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการได้ ต้องใช้สื่อการเรียนการสอนใดบ้าง และจะวัดและประเมินผลพฤติกรรมของนักเรียนด้วยวิธีการใด อย่างไรก็ตาม ซึ่งถ้าครูผู้สอนได้มีการเตรียมการสอนไว้ อย่างดีก็อาจกล่าวได้ว่า ครูผู้สอนประสบความสำเร็จในการสอนแล้วส่วนหนึ่ง (ชูชาติ เขิงฉลาด 2527: 1) ดังนั้นการเตรียมการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอนที่ดี

ธีรยุทธ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2527: 159) ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของการเตรียมการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการสอน เนื่องจากได้เตรียมสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้พร้อม
2. ช่วยให้การสอนดำเนินไปตามทิศทางที่ต้องการ
3. ช่วยให้นักเรียนเรียนอย่างมีชีวิตชีวา สนุกสนาน จากกิจกรรมและ เกมที่ครูจัดเตรียมให้
4. ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ จะช่วยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ นักเรียนจึงเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์
5. ทำให้ครูทราบปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาล่วงหน้า
6. ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของครูอยู่เสมอ
7. ในกรณีที่การเตรียมการสอนได้มีการจัดบันทึกไว้ด้วยอาจใช้แก้ปัญหาการสอนแทนครูที่ไม่ได้มาทำการสอนได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2524: 66-69) ได้แบ่งประเภทของการเตรียมการสอน ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. การเตรียมการสอนระยะยาว เป็นการศึกษาคความเข้าใจหลักการ จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้รู้ว่าจะสอนอะไร จะสอนทำไม จะสอนเด็กให้มีลักษณะใด กระทำได้โดยการรับการอบรมจากครูใหญ่ วิทยากร ศึกษานิเทศก์ หรือตัวครูศึกษาเองจาก เอกสารอื่น ๆ เช่น คู่มือครู แผนการสอน หนังสือเรียน ตลอดจนสื่อการเรียนต่าง ๆ

2. การเตรียมตัวระยะสั้น เป็นการเตรียมการสอนในแต่ละวันที่กำหนดไว้ในตารางสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดการสอนและตารางสอนว่า เรื่องจะสอนต่อไปเป็นเรื่องอะไร ใช้เวลากี่คาบ แล้วดูคู่มือครูเพื่อศึกษาคความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหา และ รายละเอียดกิจกรรม สื่อการเรียน การวัดและประเมินผลนักเรียน

2.2 เตรียมเรื่องที่จะสอนในแต่ละครั้ง โดยศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมให้มีความรู้ ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี และศึกษากิจกรรมที่จะต้องใช้แต่ละกิจกรรม เพื่อกำหนดเวลา และขั้นตอนการประกอบกิจกรรมให้เหมาะสม

ธีรยุทธ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2527: 160-162) กล่าวถึงการเตรียมการสอน ของครูกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพว่า เพื่อให้การสอนบรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนสอนทุกครั้งครูกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ควรได้มีการเตรียมในสิ่งต่อไปนี้

1. การเตรียมครู หมายถึง การที่ครูต้องเตรียมตัวเองให้พร้อมเพื่อการสอนที่มี ประสิทธิภาพด้วยการศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึง จุดมุ่งหมายและขอบข่ายของสิ่งที่ต้องสอน แนวทางในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับ นักเรียน ตลอดจนวิธีการในการวัดและประเมินผล

2. การเตรียมนักเรียน หมายถึง การเตรียมตัวนักเรียนให้พร้อมที่จะเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนการสอนครั้งต่อไป เช่น มอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาเรื่องที่จะเรียนมา ล่วงหน้า กำหนดให้นักเรียนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มาให้พร้อม

3. การเตรียมสื่อการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยเร้าความสนใจและกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียน ทั้งยังช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วและเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น สื่อการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้นนับว่ามีความจำเป็นมากเพราะ เป็นการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติ ดังนั้นครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจึงควรใช้สื่อการเรียนการสอนทุกครั้ง ในการเตรียมสื่อการเรียนการสอนนั้นครูต้องเตรียมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และกิจกรรมที่จัดขึ้นและต้องคำนึงถึงวัย ความเหมาะสม ความสามารถและความปลอดภัยในการใช้สื่อด้วย นอกจากนี้การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพยังต้องเตรียมสถานที่ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมเพื่อที่นักเรียนจะได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอ ซึ่งการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้ในการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้นควรคำนึงถึงความสะดวก ความปลอดภัยสำหรับนักเรียนด้วย

การเตรียมการสอนเป็นการเตรียมตัวครูให้พร้อมก่อนที่จะทำการสอน โดยการศึกษา ค้นคว้าในเรื่องที่จะสอนจากหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู หนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเตรียมสื่อการสอนและสภาพแวดล้อม การวางแผนการสอน การเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจะต้องมีการเตรียมสิ่งเหล่านี้ก่อนทำการสอนเพราะ จะช่วยให้การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของครูดำเนินไปอย่างราบรื่น ประสบผลสำเร็จ และนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานในโรงเรียนของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นส่วนใหญ่ นั้น ลักษณะการจัดกิจกรรมย่อมแตกต่างจากกลุ่มประสบการณ์อื่นบ้าง ดังนั้นเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพสามารถสนองจุดประสงค์ของการสอนอย่างแท้จริงและให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์สูงสุด ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจึงควรคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ (พรเพ็ญ ปทุมศิริ 2527: 24)

1. ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อจะทำให้หลักสูตรเกิดการยึดหยุ่น ทันต่อความเปลี่ยนแปลง

2. ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความถนัดและความสามารถของตนเอง เพื่อสำรวจและค้นพบความถนัดในการทำงาน

3. เน้นภาคปฏิบัติ แต่ไม่หลงลืมภาคทฤษฎี เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับโลกของการทำงาน ให้รู้จักนำหลักหรือวิธีการมาใช้ในการทำงาน

4. ให้ผู้เรียนได้เรียนตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่การวางแผน ลงมือปฏิบัติจนถึงขั้นนำไปใช้ให้เห็นผลสำเร็จของงาน เห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียน ซึ่งจะช่วยฝึกทักษะ นิสัย และสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน

5. เน้นกระบวนการในการทำงานเท่า ๆ กับผลงาน

6. ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยสอนหลักและวิธีการเรียนรู้ให้ ทั้งนี้ต้อง

6.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้และทำงานด้วยตนเอง

6.2 ฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม

6.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่ลอกเลียนแบบใคร

6.4 ฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: 171) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ ไว้ดังนี้

1. สอนให้ได้ตามจุดประสงค์ที่แผนการสอนกำหนดไว้

2. สอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเน้นการปฏิบัติมากกว่า

3. สอนโดยใช้เทคนิคหลาย ๆ วิธี เพื่อให้เกิดพฤติกรรมหลาย ๆ ด้านตามที่ต้องการอย่างรวดเร็ว สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย

1. สอนโดยใช้สื่อประกอบการสอน
2. สอนแล้วต้องมีการวัดผลและประเมินผลและนำมาปรับปรุง

เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนงานต่าง ๆ ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเป็นงานที่ต้องฝึกให้เด็กมีความรู้ เกิดความชำนาญในการปฏิบัติหรือเกิดทักษะในการปฏิบัติ ดังนั้นครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพจึงควรจัดกิจกรรมให้นักเรียน 3 ขั้นตอน คือ (Fitts 1962: 189)

1. ขั้นความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องศึกษาให้เข้าใจ คือรู้ว่าทำอะไรโดยพยายามนึกออกมาเป็นภาษาพูดว่าขั้นต่าง ๆ ในการปฏิบัติ นั้น มีการกระทำอย่างไรบ้าง
2. ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นลงมือปฏิบัติจริงจนกระทั่งความผิดพลาดลดลงเป็นศูนย์
3. ขั้นเพิ่มพูนความชำนาญ เป็นขั้นที่ทำได้อย่างอัตโนมัติ คือทำได้รวดเร็วถูกต้อง และโอกาสผิดพลาดจะไม่เกิดขึ้น ในขั้นนี้เราเรียกว่า ขั้นผู้เชี่ยวชาญต้องใช้เวลาปฏิบัติมาก ๆ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพจะมุ่งเน้นที่การปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ทั้งนี้เพราะต้องการให้ผู้เรียนได้มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อที่ว่า "การเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการฝึกหัดกระทำจริงด้วยวิธีการต่าง ๆ คือการเรียนรู้" (อรุณ เฉลิมธีรพันธ์ 2528 : 22 - 13)

3. วิธีสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

วิธีสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพส่วนใหญ่จะมีวิธีการที่คล้ายคลึงกับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ คือ ต้องใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี เช่น วิธีสอนแบบบรรยาย การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า การอภิปราย การแบ่งกลุ่มทำงาน การใช้ศูนย์การเรียน การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น แต่กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพยังมีวิธีสอนที่แตกต่างจากกลุ่มประสบการณ์อื่นอีก เช่น การสอน แบบสาธิต การสอนแบบใช้ใบงาน เป็นต้น ซึ่งวิธีสอนเหล่านี้จะใช้มากและได้ผลดีสำหรับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ แต่ในที่นี้จะเสนอ เฉพาะวิธีสอนที่สำคัญสำหรับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเพียง 3 วิธี คือ

1. วิธีสอนแบบปฏิบัติการ เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนด้วยการกระทำ เพื่อให้เกิดประสบการณ์และทักษะแก่ผู้เรียน ซึ่งวิธีสอนแบบนี้มีกำเนิดมาจากการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีทดลองทางวิทยาศาสตร์ แต่ในปัจจุบันนี้มีได้ใช้เฉพาะทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น ยังใช้กันในวิชาคหกรรมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ อาชีวศึกษา และธุรกิจศึกษาอีกด้วย

ชูชาติ เริงฉลาด (2524: 49) ได้เสนอลำดับขั้นของการสอนแบบปฏิบัติการดังนี้

ก. ชั้นเตรียม

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นหมู่ ๆ
2. ให้นักเรียนแต่ละหมู่ไปศึกษาบทเรียนมาล่วงหน้า
3. เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ให้พร้อมสำหรับแต่ละหมู่
4. เตรียมโต๊ะ เก้าอี้ หรือสถานที่สำหรับปฏิบัติการ

ข. ชั้นปฏิบัติการ

1. ครูเฝ้าความสนใจ
2. ครูและนักเรียนช่วยกันกำหนดจุดประสงค์ของการปฏิบัติการ
3. ครูกำหนดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติการ
4. ครูให้แต่ละหมู่ลงมือปฏิบัติการเป็นชั้น ๆ
5. ครูดูแลให้ทุกคนในแต่ละหมู่ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน
6. นักเรียนสังเกตการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ
7. นักเรียนแต่ละหมู่จดบันทึกผลที่ได้
8. ครูคอยแนะนำ ชี้แจงข้อสงสัยของแต่ละหมู่

ค. ชั้นสรุปผลการปฏิบัติการ

1. ครูซักถามให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลการปฏิบัติการ
2. ครูเขียนใจความสำคัญบนกระดาน
3. นักเรียนอ่านใจความสำคัญและจดบันทึก

ง. ชั้นวัดผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการทำงาน
2. ทดสอบสั้น ๆ ด้วยปากเปล่า
3. ตรวจสอบผลงาน

ประยงค์ จินดาวงศ์ (2527: 226-227) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบปฏิบัติการไว้ดังนี้

1. นักเรียนมีความสามารถในการวางแผนการทำงาน
2. ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงประสาทสัมผัสเกี่ยวกับกล้ามเนื้อในการทำงาน
3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิด สรรวจปัญหาด้วยตนเอง
4. ให้โอกาสนักเรียนได้ทำงานเป็นหมู่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
5. สร้างนิสัยในการทำงานที่ดี ข้อนี้สำคัญมาก นักเรียนจะเกิดนิสัยที่ดีในการทำงานนั้นก็ย่อมอยู่ที่การเอาใจใส่ของครูด้วย
6. ได้เปลี่ยนเจตคติใหม่ เช่น การฝึกทำอาหาร นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้และรู้จักอาหารใหม่ ๆ ทำให้เปลี่ยนเจตคติชอบอาหารใหม่นั้นได้
7. ได้เรียนรู้อย่างมีหลักเกณฑ์ตามหลักการสอนแบบวิทยาศาสตร์ เช่น การตั้ง การตรวจ การวัด การทดลอง การเปรียบเทียบ การแก้ปัญหา เป็นต้น
8. ได้แนวการแก้ปัญหาต่าง ๆ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น นักเรียนเพาะเมล็ดพืชแล้วไม่งอก ก็อาจศึกษาหาวิธีการมาเพาะใหม่ก็ได้
9. สร้างความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองของนักเรียน และเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน
10. มีความสามารถในการตัดสินใจและประเมินผลงานตนเอง

2. วิธีสอนแบบสาธิต เป็นวิธีสอนที่ครูได้แสดงการปฏิบัติงานให้นักเรียนได้เห็นทุกขั้นตอน เป็นกลวิธีในการสอนที่รวมเอาการอธิบายกับการกระทำที่ต้องใช้เครื่องมือหรือวัสดุเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการฟัง คิด สังเกต เปรียบเทียบ ฝึกปฏิบัติและการถ่ายโยงความรู้ไปสู่การเพิ่มพูนทักษะในงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนมากยิ่งขึ้น วิธีสอนแบบนี้ครูอาจเป็นผู้สาธิตเอง หรือเชิญวิทยากรหรือผู้ชำนาญการในเนื้อหานั้น ๆ มาเป็นผู้แสดงหรือสาธิตหรืออาจเป็นนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในเนื้อหานั้น ๆ ก็ได้ (ชม ภูมิภาค 2524 : 270) วิธีสอนแบบนี้เหมาะสำหรับใช้สอนงานช่าง งานเกษตร โดยเฉพาะในการสอนเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ เพราะถ้าจะให้เด็กลองฝึกลองอยู่กับเครื่องมือที่มีอันตรายด้วยตนเอง แล้วก็จะก่อให้เกิดอันตรายขึ้นกับเด็กได้ (ศิริลักษณ์ ศรีกรมล และคณะ 2527 : 155)

วิธีสอนแบบสาธิตมีลำดับขั้นตอนการสอนดังนี้ (ชูชาติ เขิงฉลาด 2524: 47)

ก. ชั้นเตรียม

1. ครูศึกษาบทเรียน
2. เตรียมอุปกรณ์การสาธิต
3. แบ่งการสาธิตออกเป็นชั้น ๆ
4. ชักซ้อมการสาธิตจนเกิดความแน่ใจ

ข. ชั้นสาธิต

1. ครูเร้าความสนใจและให้นักเรียนช่วยกันตั้งจุดประสงค์ของการสาธิตนั้น
2. กำหนดลำดับขั้นตอนของการสาธิต
3. ครูทำการสาธิตซ้ำ ๆ ตามลำดับขั้น
4. ครูอธิบายประกอบการสาธิต
5. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสาธิต
6. ให้นักเรียนได้สังเกตการสาธิตอย่างใกล้ชิด

ค. ชั้นสรุปผลการสาธิต

1. ครูซักถามให้นักเรียนคิดหาเหตุผล เพื่อสรุปเป็นความรู้ใหม่
2. ครูเขียนสรุปย่อ ๆ บนกระดานดำ
3. นักเรียนอ่านข้อสรุปและจดบันทึก

ง. ชั้นวัดผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจ และความเข้าใจของนักเรียน
2. ทดสอบสั้น ๆ
3. ให้นักเรียนทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง

ประยงค์ จินดาวงศ์ (2527: 211) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบสาธิตไว้ดังนี้

1. เป็นการกระตุ้นความสนใจ ขณะที่ครูทำการสาธิตนักเรียนจะสังเกตจดจำกระบวนการต่าง ๆ ของการใช้เครื่องมือและขั้นตอนการปฏิบัติงาน
2. ช่วยให้นักเรียนเห็นว้างานที่กำลังทำหรือแสดงนั้นสำเร็จลุล่วงมีผลงานออกมาให้เห็น เช่น ครูสาธิตการประดิษฐ์ดอกกุหลาบด้วยกระดาษ ผลของการสาธิตก็คือดอกกุหลาบประดิษฐ์ 1 ดอก เป็นการเร้าใจให้นักเรียนอยากทำงานประดิษฐ์ เป็นต้น
3. เป็นแนวทางให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. รู้จักทำงานอย่างมีลำดับขั้นตอน และมีระเบียบในการทำงาน

ในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพบางแขนงงานครูอาจประสบปัญหาในการสอนเนื่องจากครูอาจไม่มีความรู้หรือทักษะเพียงพอที่จะจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพด้วยตนเองได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงควรจัดหาวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอน วิทยากรเหล่านี้ได้แก่ ผู้ที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นนั้น เช่น ช่างราชการ

พ่อค้า ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ พระสงฆ์ เป็นต้น (วิชัย ราษฎร์ศิริ อ้างถึงใน อรุณ เฉลิมธีรพันธ์ 2528: 25) แต่โรงเรียนต้องคำนึงถึงลักษณะบางประการของบุคคล เหล่านี้ เพราะเขาเปรียบเสมือนเป็นครูคนหนึ่งของนักเรียน ดังนั้นคุณสมบัติของวิทยากร ควรจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญ มีประสบการณ์ในเรื่องที่สอน หรือเป็นผู้ประสบผลสำเร็จในงานนั้น ๆ มีความประพฤติดี สนใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 203) ในด้านจิตวิทยา การเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยสอน นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศจากผู้สอน คนเดิม ทำให้นักเรียนเกิดความสุขและกระตือรือร้นในการเรียน ทำให้ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะได้บุคคลที่มีประสบการณ์โดยตรงมาสอนให้

3. วิธีสอนด้วยการใช้ใบงาน การใช้ใบงานในการสอนเป็นเทคนิควิธีสอนที่ดี มากวิธีหนึ่ง ซึ่งวิธีสอนแบบนี้จะใช้ใบงานเป็นสื่อการสอน รายละเอียดต่าง ๆ ของการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนจะเขียนไว้ในใบงานโดยละเอียด นับตั้งแต่จุดประสงค์ การสอน อุปกรณ์ที่ใช้ กิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติ ตลอดจนการตรวจสอบงาน แต่ในปัจจุบันครูส่วนมาก ไม่ได้นำมาใช้ แท้จริงแล้วใบงานมีประโยชน์มหาศาลต่อครูและนักเรียนดังนี้ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 : 182-184)

1. ใบงานช่วยให้นักเรียนเรียนรู้โดยการศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเองตามขั้นตอนที่กำหนดให้
2. นักเรียนสามารถใช้ใบงานฝึกปฏิบัติได้ทุกโอกาส ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน
3. นักเรียนสามารถปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ๆ ได้ โดยใช้ใบงานร่วมกัน
4. ใบงานช่วยให้นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติงานได้พร้อม ๆ กัน และช่วยให้ปฏิบัติงานได้เร็วขึ้นตามความสามารถของตน
5. ช่วยให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาและเตรียมอุปกรณ์ล่วงหน้า

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหา
 เกิดความรู้และทักษะด้วยตนเอง

2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน และเป็นการฝึกความรับผิดชอบของ
 นักเรียนด้วย

3. ใบบงานช่วยลดภาระของครูในการสอน

จะเห็นได้ว่าการสอนด้วยใบบงานมีประโยชน์ต่อครูและนักเรียนมาก ดังนั้นการจัด
 การเรียนการสอนด้วยใบบงานจึงควรมีขั้นตอนดังนี้

1. ในการสอนทุกครั้ง ครูเตรียมใบบงานให้ตรงกับแผนการสอนและเวลาในกำหนด
 การสอน

2. ศึกษาใบบงาน ครูต้องศึกษาใบบงานก่อนที่จะสอน เพื่อตรวจสอบวัสดุ อุปกรณ์
 และทดลองปฏิบัติตามขั้นตอน เพื่อแก้ไข้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในขณะสอน เพื่อให้ได้
 ตัวอย่างงานสำเร็จรูปสำหรับ เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานของนักเรียน

3. นำเข้าสู่บทเรียน ครูนำใบบงานหรือตัวอย่างงานที่เตรียมไว้ให้นักเรียนดู
 ร่วมกันสนทนาซักถามถึงประโยชน์และวัสดุอุปกรณ์ตามใบบงาน และวัสดุที่พอจะหามาแทนได้
 แล้วแบ่งงาน ความรับผิดชอบตามลักษณะของงาน อาจเป็นกลุ่มหรืองานบุคคลเพื่อเตรียมตัว
 ให้พร้อมในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป

4. การปฏิบัติงานของนักเรียน ครูเตรียมสถานที่ในการปฏิบัติงานตามความเหมาะสม
 เช่น ห้องเรียน โรงฝึกงาน ใต้ต้นไม้ ฯลฯ นักเรียนลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนในใบบงาน
 ในระหว่างปฏิบัติงานครูอาจจะต้องสาธิตการใช้เครื่องมือและขั้นตอนเท่าที่จำเป็น ขณะที่นักเรียน
 ลงมือปฏิบัติงานครูต้องคอยควบคุมแนะนำ เมื่อเห็นนักเรียนปฏิบัติไม่ถูกต้อง พร้อมทั้งบันทึกข้อ
 บกพร่องในการทำงานของนักเรียนไว้เพื่อเสนอแนะและแก้ไข้ทุกครั้ง เพื่อที่จะให้นักเรียนนำ
 ไปปรับปรุงในคราวต่อไปในการปฏิบัติงานทุกครั้ง

5. การเสนอผลงาน ให้นักเรียนหรือตัวแทนกลุ่มรายงานผลการปฏิบัติงาน

โดยอธิบายถึงการออกแบบ วัสดุที่นำมาใช้ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่นักเรียนพบและแก้ไขได้สำเร็จ การคิดราคาต้นทุนและราคาจำหน่าย ประโยชน์และการนำไปใช้ พร้อมทั้งเปรียบเทียบผลงานของตนเองหรือของกลุ่ม เพื่อให้เกิดแนวทางและความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำไปปฏิบัติในครั้งต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ ครูควรเน้นถึงการทำงานของนักเรียนในเรื่องความประหยัด

ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ความเป็นระเบียบ ความอดทน ความเพียรพยายาม การใช้เครื่องมือให้ถูกวิธีและปลอดภัย รวมทั้งการทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้และสถานที่ในการปฏิบัติงานหลังจากเสร็จการปฏิบัติงานทุกครั้ง

ครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพควรส่งเสริมให้นักเรียนนำผลงานมาจัดแสดงภายในห้องเรียนหรือจัดนิทรรศการรวมตามโอกาสที่เหมาะสม เพื่อเป็นการส่งเสริม ให้กำลังใจ และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนด้วย

วิธีสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพส่วนใหญ่จะคล้ายกับวิธีสอนในกลุ่มประสบการณ์อื่น แต่กลุ่มประสบการณ์นี้จะ เน้นด้านกาปฏิบัติจริงมากกว่าทฤษฎี จึงควรเลือกวิธีสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนและควรเลือกใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

4. สื่อการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ภาระหน้าที่ของครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่สำคัญที่สุดคือ การสอน ดังนั้น เพื่อให้การสอนบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย ครูจำเป็นต้องเสาะแสวงหาเทคนิคและกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ในการสอน เพื่อที่จะสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง อันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ คุณธรรมและเจตคติที่ถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528: 25) แต่สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ครูจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง คือ สื่อการสอน เพราะสื่อการสอนจะทำให้ นักเรียนได้ประสบการณ์โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้ามากที่สุด

ดั่งที่ ริชชี (Richey 1958: 201) ให้ความเห็นว่า "ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น ถ้าใช้สื่อการสอนเข้ามาสอนเนื้อหา การใช้สื่อการสอนจะทำให้ผู้เรียนรู้จักอภิปรายและมีความคิดเห็น" โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้น ผู้เรียนต้องปฏิบัติจริงจึงจะเกิดการเรียนรู้ที่จะเป็นพื้นฐานในการทำงานที่ถูกต้อง สื่อการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ครูจำเป็นต้องจัดหา (กรมวิชาการ 2524: (3))

เมื่อกล่าวถึงสื่อการสอนบุคคลส่วนมากมักจะนึกถึงอุปกรณ์ที่มีราคาแพง เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ สไลด์ เทป แผ่นภาพถาวร เป็นต้น แต่ความจริงแล้ว สื่อการสอน มิได้หมายถึงอุปกรณ์ราคาแพงเพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงสื่อการสอนในชื่อเรียกต่างกัน เช่น อุปกรณ์การสอน วัสดุการสอน โสตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

มีผู้ให้ความหมายของ สื่อการสอน ไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ชอร์ส (Shores 1960: 1) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึงเครื่องมือช่วยสื่อความหมาย จัดขึ้นโดยครูและนักเรียนเพื่อเสริมการเรียนรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิดจัดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สไลด์ फिल्मสตริป รูปภาพ แผนที่ ของจริงและทรัพยากรจากแหล่งชุมชน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521: 90) ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีประกอบการสอน เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์ จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำแนกได้ดังนี้

1. สิ่งสิ้นเปลืองต่าง ๆ เรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่
ขอลด์ เป็นต้น
2. เครื่องมือที่มีความคงทนถาวร ซึ่งเรียกว่า "อุปกรณ์" ได้แก่ กระดานดำ
โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่าง ๆ เป็นต้น
3. กระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการ
ที่เป็นอิสระ คือไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย เช่น การฟังวิทยากร การศึกษานอกสถานที่

กรมวิชาการ (2521: 21) ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า หมายถึง เครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะมาสนับสนุนการสอน เร้าความสนใจของผู้เรียน ทำให้เกิดความจำได้ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ของจริง ของจำลอง แผนภูมิ แผ่นภาพ บัตรคำ บัตรงาน สไลด์ทัศนูปกรณ์ เศษวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ เป็นต้น

ทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนล้วนแต่เป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เพราะ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเป็นบุคคล เหตุการณ์ วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรม วิธีการต่าง ๆ เป็นต้น

สำเนา วรารุท (2519: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของการใช้สื่อการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ 10 ประการดังนี้

1. เร้าและดึงดูดความสนใจ
2. ทำให้ความหมายของศัพท์บัญญัติหรือข้อความทางเทคนิคของ เรื่องที่จะนำไปประชาสัมพันธ์เกิดความหมายชัดเจนขึ้นและเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง
3. ทำให้เกิดความเข้าใจและแนวความคิดอันเป็นนามธรรมของ เรื่องที่จะนำไปประชาสัมพันธ์
4. ทำให้การให้ความรู้เพื่อทักษะได้ผลดีและรวดเร็ว
5. ช่วยยึดความตั้งใจของผู้เรียน
6. เป็นหลักฐานหรือพิสูจน์ความจริง ทักล้างความเชื่อถือ ความเข้าใจผิด ตลอดจนสร้างความเชื่อถือและความเข้าใจใหม่ให้ตรงกับข้อเท็จจริง
7. ทำให้จำเรื่องราวที่สอนได้นาน สร้างความประทับใจ สัมผัส
8. โน้มน้าวเจตคติ ความคิดเห็น และพฤติกรรมให้เปลี่ยนไปในทางที่พึงปรารถนาได้
9. ทำให้ผู้รับการประชาสัมพันธ์ทั้งหมดมีความรู้ ความเข้าใจและมีความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ตรงกับฝ่ายผู้ให้หรือผู้สอน

10. ประหยัดเวลาในการชี้แจง

สื่อการสอนมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เพราะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วและจดจำได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามการที่ครูผู้สอนจะประสบผลสำเร็จนั้นก็ขึ้นอยู่กับวิธีใช้สื่อการสอนของครูด้วย ซึ่งสุภาพ วาดเขียน (2520: 114-118) ได้แนะนำการใช้สื่อการสอนไว้ดังนี้

1. ต้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและใช้ประกอบเรื่องราวที่กำลังสอนอยู่มีการเตรียมตัวล่วงหน้าเป็นอย่างดี มีการทดสอบสื่อการสอนก่อนใช้ หรือเตรียมไว้ก่อนล่วงหน้า เช่น ขาดังสายไฟ อุปกรณ์สาธิต สารเคมี ตัวอย่างของจริง เป็นต้น

2. ควรประมาณเวลาในการใช้ให้พอดีและกลมกลืนกับเนื้อเรื่องไม่ควรให้ช้าหรือเร็วเกินไปจนนักเรียนตามไม่ทัน เพราะนอกจากจะไม่ทำให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจแล้วยังจะทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์และเด็กหมดความสนใจในบทเรียน

3. อย่านำสื่อการสอนไปตั้งแสดงไว้ให้เด็กเห็นจนชินตา ควรปกปิดไว้ก่อนเพราะเมื่อนำไปใช้จริง ๆ เด็กจะสนใจลดลงหรือหมดความสนใจ เมื่อจะใช้จึงค่อยนำออกมาใช้และเก็บทันทีที่ใช้เสร็จ เพราะจะทำให้เด็กสับสนหรือขาดความสนใจในขณะที่สอนต่อไป

4. ขณะใช้สื่อการสอนต้องหันหรือขำเสียงมาดูนักเรียนเสมอ อย่างมีวออธิบายหรือดูสื่อการสอนอยู่กับที่ จนไม่ทราบว่ามีนักเรียนตั้งใจดูหรือฟังอยู่หรือไม่ และมีปฏิกิริยาอย่างไร ในขณะนั้น ขณะที่ใช้สื่อการสอนอย่ายืนบังนักเรียนและควรหันหน้าเข้าหานักเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักเรียน

5. อย่าปล่อยให้ นักเรียนต้องรอคอยการใช้สื่อการสอนนานเกินไปโดยครูหยุดบรรยายหรือมีวัจต์เตรียมอยู่ เพราะถ้านักเรียนหมดความสนใจแล้วก็ยากที่จะนำกลับคืนมาได้ง่าย ๆ

6. อย่านำสื่อการสอนไปใช้มากมายเกินความจำเป็น ควรนำไปเฉพาะที่ต้องใช้กับบทเรียนเท่านั้น และไม่ควรใช้สื่อการสอนโดยไม่มีลำดับขั้นตอนก่อนหลัง เพราะจะทำให้เด็กสับสน ลำดับเรื่องราวไม่ถูกต้อง

7. สื่อการสอนควรมีขนาดใหญ่พอที่นักเรียนจะเห็นได้ทั่วห้องหรือได้ยินทั่วห้องชัดเจน
สม่ำเสมอ

8. สื่อการสอนชนิดแผนภูมิหรือรูปภาพที่นำมาใช้ควรเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนดูแล้ว
เข้าใจได้ทันที และไม่ควรบรรจุรายละเอียดลงมากเกินไป แต่ถ้าจำเป็นก็ควรตัดเป็นส่วน ๆ
จะทำให้อุปกรณ์นั้นเด่นชัดขึ้น

9. ตัวอักษรและข้อความที่เขียนในสื่อการสอนประเภทแผนภูมิ รูปภาพ ต้องเขียน
ด้วยตัวอักษรธรรมดา ใช้ขนาดและสีที่เห็นได้ชัดเจน ข้อความควรสั้นกระชับรัดและสื่อความ
หมายได้อย่างดี

10. การใช้กระดานดำ ผู้ที่เริ่มสอนใหม่ ๆ ควรใช้ชอล์กขีดเส้นกำหนดแนวไว้เป็น
รอยเบา ๆ เพื่อที่จะเขียนได้เป็นแนวตรงไม่คดไปคดมา ข้อความที่เขียนก็ควรแบ่งไว้เป็นส่วน ๆ
พอสังเขป และข้อความที่มีความสำคัญเท่ากันควรเขียนไว้ในแนวเดียวกัน

11. พยายามผลิตเครื่องมือหรืออุปกรณ์ขึ้นใช้เองจากวัสดุเหลือใช้ เช่น ถ้วยแก้ว
ขวดเบียร์ กระป๋อง พลาสติก เศษกระจก เศษไม้ ฯลฯ และควรแนะนำให้นักเรียน
ประดิษฐ์ขึ้นใช้เองด้วย

กรมวิชาการ (2521: 26) ได้แบ่งชนิดของสื่อการสอนที่จำเป็นสำหรับโรงเรียน
ออกเป็น 5 ชนิดคือ

1. เครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือจำเป็นสำหรับฝึกหัดงาน
เบื้องต้น ได้แก่ มีด จอบ เสียม กรรไกร ไม้กวาด ถังขยะ เป็นต้น

2. อุปกรณ์ประจำโรงเรียน ได้แก่ อุปกรณ์ที่เป็นพื้นฐานทั่วไป เช่น นาฬิกา
ป้ายนิเทศ ธงชาติ เป็นต้น

3. เครื่องช่วยสอน ได้แก่ อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องทุ่นแรงที่ช่วยในการสอน เช่น
วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายภาพ เป็นต้น

1. อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ ได้แก่ อุปกรณ์ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัส เช่น รูปภาพ ของจริง ของจำลอง เป็นต้น

2. วัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ สิ่งที่ใช้ในการประกอบกิจกรรม เช่น กระดาษ สี กาว เชือก เป็นต้น

สำหรับการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2527: 241)

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ วัสดุฝึกงานต่าง ๆ ตามลักษณะของงาน เช่น กระดาษ สี กาว เศษวัสดุ เป็นต้น

2. ประเภทเครื่องมือต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องมือหรือเครื่องจักรกลต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกในการสอน เช่น จอบ เสียม มีด เลื่อย ช้อนปลูก กรรไกร หม้อ จักรเย็บผ้า เป็นต้น

3. ประเภทเอกสารทางวิชาการ วิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เช่น ใบงาน แผนการสอน ใบความรู้ หนังสือ อ่านประกอบ เป็นต้น สื่อการสอนประเภทนี้เป็นอีกอย่างหนึ่งที่ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จะต้องศึกษาค้นคว้าถึงวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

การเลือกและจัดหาสื่อการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพควรพิจารณาถึงเรื่อง ต่อไปนี้ (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2527: 241-242)

1. จุดประสงค์ของบทเรียนหรืองานที่สอนอันจะก่อให้เกิดประสบการณ์และทักษะ มากน้อยแค่ไหน

2. ชนิดหรือประเภทของงานที่จะทำ เช่น การเรียนงานเกษตรต้องให้นักเรียน เตรียมจอบ เสียม ไม้พรวนดิน บัวรดน้ำ ปุ๋ย เป็นต้น

3. พิจารณาสื่อที่กำหนดไว้ในแผนการสอน อาจดัดแปลงให้เข้ากับท้องถิ่นและสภาพ เศรษฐกิจ ราคาขอยืมเขา และหาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. พิจารณาวัยของนักเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับขนาดของเครื่องมือที่จะใช้ เช่น ขวาน ค้อน กรรไกร มีด ควรเลือกและจัดหาขนาดให้เหมาะกับวัยของนักเรียน

5. จำนวนของเครื่องมือควรมีจำนวนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน ไม่มากหรือน้อยเกินไป

6. งบประมาณที่มีอยู่ เป็นเรื่องจำเป็นต้องจัดหาอย่างประหยัด

7. เลือกเครื่องมือที่มีคุณภาพดี ราคาพอควร

8. การเลือกและการสั่งซื้อควรระบุขนาดให้ชัดเจน และถ้าเป็นไปได้ควรระบุชื่อไปด้วย มิฉะนั้นอาจจะได้ของที่ไม่ตรงกับรายการที่ต้องการ

9. ครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ควรทำรายการเครื่องมือโดยจัดแบ่งออกเป็นพวก ๆ และควรได้รับการจัดทำ ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

10. สื่อการสอนประเภทวัสดุต่าง ๆ ควรมอบให้นักเรียนและผู้ปกครองเป็นผู้จัดหา มาเพื่อการฝึกงานเฉพาะโรงเรียนอาจไม่มีงบประมาณ จะเป็นวิธีเดียวที่สะดวกและประหยัดที่สุด ยกตัวอย่างวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ เช่น เศษวัสดุ พืช ผัก อาหารต่าง ๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น เมล็ดพืช ฯลฯ

11. กำหนดระยะเวลาในการหาสื่อและสะสมไว้ โดยเฉพาะสื่อการสอนประเภท วัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ และควรมีกองสะสมวัสดุไว้ในห้องเรียน พร้อมกับบัญชีรายการวัสดุ

12. ขอความร่วมมือจากเอกชนที่อาจจะบริจาคให้ตามโอกาสอันควร

สื่อการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพส่วนมากจะเป็นสื่อการสอนที่อยู่ในรูป เครื่องมือ เครื่องใช้ที่เป็นของจริงและแต่ละโรงเรียนจะมีอยู่เป็นจำนวนมากจึงจำเป็นต้องมีระบบจัดเก็บ รักษาให้คงสภาพที่ใช้งานได้คืออยู่เสมอซึ่งอิริคสัน (Erickson 1971: 134) ได้เสนอแนะการ เก็บรักษาสื่อการสอนไว้ว่า เมื่อมีสื่อการสอนเป็นจำนวนมากแล้วจำเป็นต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ หรือแผนกชั้นแผนกหนึ่ง เพื่อทำงานเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและบริการสื่อการสอนเหล่านั้น ควรจัดทำบัตรเพื่อจะได้หยิบใช้หรือเก็บรวบรวม บำรุงรักษาได้สะดวก สื่อการสอนบางอย่างเก็บไว้นาน อาจเสื่อมคุณภาพ จึงควรตรวจซ่อมให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้ต่อไป

5. การใช้ห้องปฏิบัติการในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนับว่ามุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงมากกว่าจากทฤษฎี ดังนั้นเพื่อให้สนองต่อหลักการดังกล่าวและเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดให้มีสถานที่เรียนที่เหมาะสม ซึ่งเรียกว่า "ห้องฝึกงานหรือห้องปฏิบัติการ" สำหรับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในแขนงงานต่าง ๆ (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2527: 234) การสอนเกี่ยวกับพื้นฐานอาชีพที่ผูกหลักการนั้นจำเป็นต้องมีห้องปฏิบัติการที่ถูกต้องเหมาะสม แต่ในการดำเนินการสอนจริงนั้น โรงเรียนอาจดัดแปลงใช้สถานที่ที่เหมาะสมที่สุด การใช้ห้องทดแทนบางโอกาสครูไม่สามารถจะสอนกระบวนการทำงานทั้งหมดได้ถูกต้อง เช่น การสอนงานไม้ ครูอาจใช้บริเวณใต้ต้นไม้สอนก็ได้ แต่กระบวนการสร้างนิสัยต่าง ๆ เช่น การจัดวางเครื่องมือในระหว่างทำงาน สถานที่ล้างมือ สถานที่เก็บเครื่องมือส่วนตัว ย่อมจัดสอนได้ยาก ดังนั้นทางที่ดีแล้วโรงเรียนจะต้องมีห้องปฏิบัติงานเป็นสัดส่วน เนื่องจากการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐาน จะต้องใช้เครื่องมือ เครื่องใช้และวัสดุต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของสำเร็จรูปและวัสดุสำหรับสาธิตบริเวณสำหรับจัดนิทรรศการ บ้ายนิเทศ ที่แสดงผลงาน ตลอดจนบริเวณสำหรับการฝึกปฏิบัติงานตามลักษณะของงานต่าง ๆ ห้องปฏิบัติการสำหรับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่โรงเรียนควรจัดให้มี ได้แก่

1. ห้องปฏิบัติการงานอาหาร เป็นสถานที่สำหรับฝึกประกอบอาหาร ในทางปฏิบัติอาจใช้ร่วมกับโรงอาหารหรือโรงครัวของโรงเรียนก็ได้ แต่ทั้งนี้ควรจัดให้มีสิ่งต่อไปนี้ด้วยคือ (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2527: 234-235)

- 1.1 ขนาดของห้องประมาณ 7×11 เมตร
- 1.2 ตู้เก็บเครื่องครัว
- 1.3 ตู้เก็บอาหาร
- 1.4 โต๊ะประกอบอาหาร
- 1.5 ที่เก็บน้ำสำหรับการหุงต้มและชำระล้าง
- 1.6 ถังขยะ

1.7 กระดานดำหรือป้ายนิเทศ

1.8 สภาวะแวดล้อมที่สะอาด

2. ห้องปฏิบัติการงานเสื้อผ้า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่นิยมใช้ห้องว่างรวม อาคารเรียน หรือห้องอื่น ๆ ที่ว่างดัดแปลงเป็นห้องปฏิบัติการงานเสื้อผ้า เพราะจัดง่าย ไม่ยุ่งยาก แต่ทั้งนี้ในการจัดควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (ประยงค์ จินตาวงศ์ 2527: 236)

2.1 ขนาดของห้องควรให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และจำนวนของ เครื่องมือ ควรจัดทำให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนด้วย เช่น จักรเย็บผ้าควรจัดให้มีในอัตราส่วน 1 หลังต่อนักเรียน 5 คน ส่วนกรรไกร สายวัด ฯลฯ ควรจัดให้ครบจำนวนนักเรียน

2.2 โต๊ะสำหรับสร้างแบบ และตัดเสื้อในอัตราส่วน 1 ตัว ต่อนักเรียน 5 คน

2.3 ตู้เก็บเครื่องมือและวัสดุต่าง ๆ

2.4 ตู้แสดงผลงานสำเร็จรูป

2.5 ที่รีดผ้า ประมาณ 2-4 ที่

2.6 ที่ลองผ้า

2.7 กระดานดำ โต๊ะครู

3. ห้องปฏิบัติการงานประดิษฐ์และงานช่าง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

1-4 ซึ่งยังไม่ต้องใช้เครื่องมือหนักและซับซ้อนอาจใช้ห้องว่างในอาคารเรียนแทนก็ได้ ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นักเรียนอาจจะต้องฝึกปฏิบัติงานที่ยากขึ้น เช่น งานไม้ งานโลหะ งานปูน งานไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งงานต่าง ๆ ดังกล่าวจำเป็นต้องใช้สถานที่ทำงานเพื่อมุ่งฝึกให้เด็กมีความสามารถในการใช้เครื่องมือ การเก็บรักษาเครื่องมือตลอดจนมีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ทั้งนี้อาจจัดร่วมกับห้องปฏิบัติการงานเกษตร ก็ได้

4. ห้องปฏิบัติการงานเกษตร โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มักจัดไว้รวมกันกับ ห้องปฏิบัติการงานประดิษฐ์และงานช่าง และมักจัดเป็นที่เก็บ เครื่องมือของงานเกษตรเท่านั้น ส่วนการสอนภาคปฏิบัติควรเรียนที่แปลงเกษตร เช่น แปลงผลไม้ เรือนเพาะชำ หรือสถาน ประกอบการในชุมชน ซึ่งเมื่อนักเรียนปฏิบัติงานตามแผนงานแล้วครูควรให้นักเรียนนำเครื่องมือ ไปเก็บไว้ในห้องปฏิบัติการที่โรงเรียนจัดไว้

การจัดห้องปฏิบัติการสำหรับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพทุกแขนงงานมีความสำคัญเท่า ๆ กัน ดังนั้นจึงควรคำนึงถึงหลักการจัดดังนี้ (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2527, 239)

1. พิจารณาพื้นที่ต่อจำนวนนักเรียน ปกติในห้องปฏิบัติการของโรงเรียนประถมศึกษาควรมีเนื้อที่ 75-100 ตารางฟุตต่อนักเรียน 1 คน หมายถึงเนื้อที่สำหรับฝึกงาน
  2. พิจารณาถึงส่วนประกอบที่จำเป็น เช่น ที่เก็บของ ที่เก็บวัสดุและผู้แสดงผลงานนักเรียน สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยให้ห้องปฏิบัติการเกิดประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น
  3. ให้ความสะดวกในเรื่องไฟฟ้า น้ำดื่ม น้ำใช้ ที่ชำระล้าง ที่ล้างมือ ย่อมเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการสอน
  4. กำหนดที่ทำงานของนักเรียน ควรจัดไว้ให้เป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม เช่น ที่เลื่อยไม้ ที่ขัดไม้ ที่ผสมปูน เป็นต้น
  5. การจัดวางโต๊ะทำงานหรือเครื่องจักรเครื่องกล (ถ้ามี) เครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่าง ๆ ควรจัดวางให้ได้มาตรฐาน มีช่องว่างทางเดินพอสมควร และควรคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นประการสำคัญ
  6. พิจารณาเรื่องทางระบายลมและแสงสว่างให้พอเพียง ไม่ควรจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ในมุมมืดหรือมุมอับ
  7. กำหนดให้มีโต๊ะครูและโต๊ะสาธิตพร้อมกระดานดำและป้ายนิเทศ โต๊ะสาธิตควรจัดไว้ในที่ที่ทุกคนเห็นได้ชัด
6. การวัดผลและประเมินผลกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
- เนื่องจากกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มวิชาที่มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การวัดผลและประเมินผลจึงต้องครอบคลุมทั้งสองส่วน ซึ่ง สุทธิ ประจงศักดิ์ และ ศิริกุล ไทพิทักษ์ (2525: 128) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลในกลุ่มประสบการณ์นี้ต้องวัดใน 3 ลักษณะ คือ

1. การวัดวิธีการ กระบวนการ และแนวทางการปฏิบัติ
2. การวัดหรือประเมินผลงานขั้นสุดท้าย
3. การวัดทัศนคติหรือคุณภาพทางจิตใจของผู้เรียนต่อการทำงาน

การวัดและประเมินผลกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ควรวัดและประเมินตาม วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้ด้วยวิธีต่าง ๆ อันได้แก่

1. การวัดผลและประเมินผลโดยการใช้แบบทดสอบ เป็นการประเมินความรู้ ความเข้าใจที่นักเรียนมีต่อการเรียนการสอน
2. การวัดผลและประเมินผลจากการสังเกตกระบวนการและลักษณะนิสัยในการทำงาน โดยครูจะต้องสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการสังเกต สิ่งที่สังเกตจะเกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของผู้เรียนทางด้านคุณสมบัติและคุณธรรมในการทำงาน และสมรรถภาพด้านความรู้ ความเข้าใจ อื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถวัดได้ในแบบทดสอบ
3. การวัดผลและประเมินผลจากผลงาน ซึ่งสามารถใช้ในการประเมินผลโดยการสังเกตได้เช่นกัน
4. การวัดผลและประเมินผลโดยการสัมภาษณ์เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจในสมรรถภาพด้านต่าง ๆ สำหรับการแก้ไขในส่วนที่เด็กไม่รู้หรือเข้าใจผิด ซึ่งครูสามารถแก้ไขหรืออธิบายได้ทันที (ศิริลักษณ์ ศรีกมล และคณะ 2527: 159-161)

การวัดและประเมินผลกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพควรให้ครอบคลุมพฤติกรรมในการเรียนของผู้เรียนทุกด้าน โดยการวัดผลและประเมินผลควรจัดให้มีอัตราส่วน ดังนี้

(สนอง เครือมาก และคณะ 2533: 313)

1. ด้านความรู้ต่าง ๆ ร้อยละ 15-20
2. ด้านกิจนิสัยและเจตคติ ร้อยละ 15-20
3. ด้านทักษะและความสามารถในการทำงาน ร้อยละ 60-70

สุรชัย ขวัญเมือง (2522: 200-204) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดผล และประเมินผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้

1. ใช้เป็นเครื่องมือวัดศักยภาพ ถ้าครูใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงจะช่วยให้ครูได้ทราบระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละคนว่า เขาสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเรียนการสอนไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่คล้ายคลึงกับที่เรียนมาแล้ว หรือที่มีสภาพคล้ายคลึงกับที่เขาจะต้องไปประสบในชีวิตจริงภายนอกได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพียงใด

2. ใช้วัดพิสัยความรู้ โดยปกตินักเรียนในแต่ละชั้น แต่ละห้อง ย่อมมีระดับความรู้ความสามารถแตกต่างกันเสมอ ครูจึงจำเป็นต้องทราบถึงสภาพด้านนี้ของนักเรียนของตนว่า เขามีความรู้ใกล้เคียงกันหรือแตกต่างกัน เพื่อที่จะได้ปรับการสอนและใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับสภาพนั้น

3. ใช้ในการแยกประเภทของนักเรียน นักเรียนแต่ละคนจะมีความรู้ ความสามารถ ในวิชาการต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน เช่น บางคนเก่งภาษาแต่อ่อนคณิตศาสตร์ เป็นต้น ถ้าครูสามารถรู้สภาพของเขาแล้วก็จะแยกนักเรียนตามนั้นได้ เพื่อให้เขาเรียนอย่างมีความสุข สามารถสนองความต้องการและความถนัดตามอัธยาศัยของเขาได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4. ใช้ในการวินิจฉัยความสามารถ การทดสอบในปัจจุบันนิยมที่จะแยกข้อสอบของแต่ละวิชาออกเป็นฉบับย่อย ๆ หลายฉบับ โดยมีเป้าหมายที่จะวัดความรู้ความสามารถของนักเรียนเป็นด้าน ๆ ไป เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่สำคัญ ๆ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ครูสามารถวินิจฉัยศักยภาพของนักเรียนเป็นราย ๆ ไปว่าใครมีสมรรถภาพเด่น ด้อยด้านใดบ้าง จะได้แก้ไขได้ตรงจุดยิ่งขึ้น

5. ใช้เปรียบเทียบความงอกงาม การวัดผลมีความมุ่งหมายที่จะทราบว่านักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละห้อง มีความงอกงามพัฒนาขึ้นจากเดิมเพียงใด เช่น จากต้นท่อมถึงปลายท่อม นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เพียงใด เป็นการเปรียบเทียบความสามารถของตนเองกับตนเอง แต่ความสำคัญของการวัดขึ้นอยู่กับคุณภาพและประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้

6. ใช้ในการวินิจฉัยและติดตามผลการเรียน ในการศึกษาปัจจุบันยังต้องการทราบข้อเท็จจริงหลายประการเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น สอนแบบใด วิธีใดนักเรียนจะเข้าใจดีที่สุด นักเรียนเรียนอ่อนควรแก้ไขอย่างไร ปัญหาเหล่านี้ต้องการคำตอบโดยการวิเคราะห์วิจัยทั้งสิ้น และสิ่งที่การวิเคราะห์วิจัยนี้ต้องการก็คือ เครื่องมือวัดหรือทดสอบที่เชื่อถือได้

7. ใช้ในการประเมินผลการศึกษา เมื่อครูสอนไประยะหนึ่งก็คงอยากทราบถึงประสิทธิภาพในการสอนของตน และคุณภาพในการเรียนของนักเรียนว่ามีผลสัมฤทธิ์ถึงระดับใดเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ นั่นคือความต้องการที่จะวัดและตีราคาคุณภาพของการศึกษาว่ามีมาตรฐานสูง ต่ำเพียงใด

8. ใช้ในการแนะนำการศึกษาและอาชีพ นักเรียนในแต่ละชั้น แต่ละห้องย่อมมีความรู้ ความสามารถแตกต่างกันไปเป็นรายบุคคล ครูจะต้องทราบว่านักเรียนคนใดเก่ง คนใดอ่อนด้านใดบ้าง เพื่อชักจูงส่งเสริมเขาให้ถูกจุด ให้เขาได้เรียนตามความถนัด และมีชีวิตในงานนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

การวัดผลและประเมินผลกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์นี้มาก เพราะการวัดผลและประเมินผลจะช่วยให้ครูทราบถึงความสามารถ ทักษะ ความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการสอนของครู และยังช่วยให้ครูทราบข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ด้วย แต่ในการวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ด้านการสร้าง เครื่องมือวัดผลและประเมินผลบ้างพอสมควร

7. การเผยแพร่ผลงานนักเรียนต่อชุมชน

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกที่ใกล้ชิดกับชุมชนและทำงานเกี่ยวข้องกับชุมชนมากที่สุด เช่น การให้การศึกษา การอบรมสั่งสอนเด็ก ๆ ซึ่งเป็นลูกหลานของประชาชนรอบ ๆ โรงเรียนอย่างใกล้ชิด กล่าวได้ว่า โรงเรียนมีบทบาทในการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนได้มากที่สุดด้วย ฉะนั้นทางโรงเรียนจึงควรเป็นแหล่งกลางหรือแกนนำในด้านการงานและอาชีพด้วย โดยจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เพราะโรงเรียนเท่านั้นที่เป็นที่พึ่งของประชาชนได้จริง หากผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูได้ร่วมใจกันสนับสนุน

ส่งเสริมให้นักเรียนได้รวมพลังกันเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันคิดพัฒนาอาชีพของชุมชน เพื่อเป็นพื้นฐานของงานอาชีพหลังจากจบการศึกษาไปแล้ว ในส่วน of นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนก็เช่นกัน เมื่อมีการผลิตผลงานออกมาครูก็ควรนำออกเผยแพร่เพื่อเป็นการเสริมกำลังใจให้นักเรียน และเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนในอันที่จะนำไปคิดประดิษฐ์เปลี่ยนแปลงเป็นผลผลิตที่จะทำรายได้แก่สมาชิกในชุมชนต่อไป ซึ่งในการเผยแพร่ความรู้ด้านการงานและอาชีพตลอดจนการเผยแพร่ผลงานนักเรียนต่อชุมชนนี้โรงเรียนอาจวางแผนกิจกรรมดังนี้ (ไพบุลย์ เจริญกุล 2527: 749-750)

1. จัดห้องสมุดเพื่อรวบรวมเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียนและชุมชน
2. จัดตั้งกลุ่มสนใจ เปิดสอนวิชาชีพระยะสั้นในเรื่องที่นักเรียนและประชาชนสนใจ โดยมีครูในโรงเรียนหรือเชิญผู้ชำนาญการมาเป็นวิทยากรให้ความรู้
3. โรงเรียนจัดนิทรรศการผลงานนักเรียนที่เป็นผลิตผลจากการเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เพื่อให้ผู้ปกครองเห็นความสามารถในการทำงานของนักเรียน
4. เชิญผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนที่มีความสามารถในงานต่าง ๆ มาเป็นวิทยากรสอนพิเศษแก่นักเรียนเป็นครั้งคราว เพื่อความใกล้ชิดระหว่างประชาชนกับโรงเรียน
5. ประสานงานกับหน่วยงาน หรือหน่วยฝึกฝนอาชีพต่าง ๆ มาเปิดอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนที่สนใจและประชาชนระยะสั้น

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นนี้จะช่วยให้สามารถเผยแพร่ความรู้ในด้านการงานอาชีพแก่นักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะถ้าโรงเรียนมีผลงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นที่ยอมรับของประชาชนแล้วต่อไปก็จะสะดวกแก่การส่งเสริมให้ประชาชนสนใจและร่วมมือกับทางโรงเรียน

สรุป

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์หนึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำงานและมีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน เช่น มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นต้น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพได้แบ่งการเรียนรู้ของนักเรียน ออกเป็นงานพื้นฐาน 3 แขนงงาน คือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง ซึ่งงานต่าง ๆ เหล่านี้มุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แตกต่างกันไปตามสภาพของงาน เช่นงานบ้าน มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานในบ้าน เป็นต้น

แต่การที่กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือ ครูผู้สอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุด เพราะครูเป็นผู้ใช้หลักสูตร เป็นผู้จัดประสบการณ์ให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรวางไว้ ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่จะต้องจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียน ซึ่งในการจัดประสบการณ์ที่ดั่งนั้นครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจำเป็นต้องมีกระบวนการที่ดีในการปฏิบัติด้วย อันได้แก่ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การผลิตและ การใช้สื่อการสอน การจัดเตรียมสถานที่ในการสอนภาคปฏิบัติ การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับนักเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ เช่น การจัดตั้งกลุ่มสนใจ การสอนวิชาชีพระยะสั้น เป็นต้น นอกจากนี้ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพต้องติดต่อประสานงานกับชุมชนเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพด้วย เช่น การเชิญวิทยากรพิเศษจากชุมชน การศึกษาสถานศึกษาอื่น การส่งนักเรียนไปฝึกงานในสถานประกอบการในชุมชน เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย